

ЖИЗНЬ И КУЛЬТУРА

МАЙ 1965

ЧИСЛО 3 (135)

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ.

● † **Адвокат Василь Свистун.** Дня 25-го грудня 1964 року несподівано помер в Грейс-шпиталі у Вінніпегу на 71 році життя адвокат Василь Свистун, визначний громадський і церковний діяч. Панахида відбулася в неділю 27 грудня в Соборі Св. Покрови, на якій прощальне слово виголосив О. Митрат Єронім Грицина, а похоронна відправа відбулася в понеділок 28 грудня. Служили Священники: Є. Грицина і Іван Стус, Настоятель Собору Св. Покрови, який і виголосив прощальне слово. Тіло похоронено на цвинтарі Глен Іден.

Покійний народився в селі Сороцьке, в західній Україні. До Канади приїхав 1913 року і, здобувши учительські кваліфікації, учительював в Саскачевані. Незабаром після цього записався на факультет філософії в Саскачеванському університеті, від якого одержав ступінь В.А. й пізніше був принципалом середньої школи в Етелберт у Манітобі.

Адвокат Василь Свистун був одним з основоположників Українського Інституту П. Могилу в Саскатуні і першим його ректором. Був також ректором філії цього Інституту в Вінніпегу. Брав широку й активну участь в громадському і церковному житті і був одним з передових українців, які взяли участь у заснуванні в Канаді Української Греко-Православної Церкви. Був він також одним з основоположників Союзу Українців Самостійників та доміняльним його головою. Був одним з ініціаторів заснування української православної громади в Вінніпегу і побудови Храму Собору Св. Покрови і довгі роки був там диригентом церковного хору.

В 1928 р. закінчив правничі студії в Манітоському університеті і від того часу безперервно працював у Вінніпегу як адвокат ("Укр. Голос").

● † **В. М. Сосюра.** У Києві 8-го січня 1965-го року нагло помер один з видатніших поетів України, — Володимир Миколайович Сосюра.

В. Сосюра народився 6-го січня 1898-го року в м. Дебальцеве на Луганщині, в бідній шахтарській родині. Року 1915-го помер батько, і В. Сосюра, що мав тоді 17 літ, довелося взяти на себе всю родину: матір і семеро дітей.

Писати почав рано, а року 1921-го вийшла його перша збірка віршів "Поезії". Такі збірки виходили погім понад 40 раз.

Найпопулярніший його вірш — "Любіть Україну!"

Похований В. Сосюра 11-го січня 1965-го

року в годині 2.30 у Києві на Бойковому кладовищі.

● **Пам'ятник Т. Шевченкові.** На горіщі Городищенського цукрозаводу робітники виявили модель першого пам'ятника Т. Г. Шевченкові на його могилі в Каневі. Відлитий з ініціативи черкаських мешканців понад 40 років тому, він простояв на Тарасовій горі до 1939 року, коли його замінив нинішній монумент. Встановлено, що автор пам'ятника — житель Звенигородки К. М. Терещенко, учень відомого російського скульптора професора В. О. Беклемішева. Каленик Мефодійович — автор численної скульптурної Шевченкіани. Йому належить і перший скульптурний пам'ятник великому Кобзареві, копії якого встановлено в Городищі, Шполі, Моринцях, дев'ятифігурна композиція, яка до 1957 року прикрашала село Шевченкове та ін. Тепер вони зберігаються у музеях Канева і Шевченкового. Нині 85-річний скульптор часто розповідає школярам про свою творчість.

● **Пам'ятник Т. Шевченкові в Скільських горах.** У гірському селі Славському, на Скільщині, місцеве населення власним коштом поставило пам'ятника Тарасові Шевченкові.

● **М. Коцюбинський.** У Львові знайдено фотографію М. Коцюбинського, яку 1890 року він подарував редакторові двотижневика для дітей "Дзвінок", Володимирі Шухевичу. Ця знахідка передана до сторіччя з дня народження письменника Чернігівському літературно-меморіальному музею, і доповнила відомості про історію зв'язків М. Коцюбинського з галицькими діячами культури.

● **Чернігівський літературно-меморіальний музей ім. М. М. Коцюбинського** у ювілейні дні 1964 р. поповнився багатьма новими експонатами. Серед них присвячені знаменній даті твори художників, скульпторів, майстрів народного художньо-декоративного мистецтва.

● **Винницький педагогічний інститут** провів наукову студентську конференцію, присвячену творчості М. Коцюбинського.

● **На черзі дня — якість!** Аж на 48 році існування "Радянська Україна" (Київ, ч. 2) ставить собі завдання:

"Сутність плану 1965 року, мабуть, не тільки в цифрах, які передають задуми партії і народу щодо масштабів виробництва. Є й інша, чи не найважливіша особливість — ті цифри ґрунтуються на нових критеріях, на новій мірі вимогливості. Головний з цих критеріїв — якісний бік роботи промисловості.

(Продовження на ст. 3 обгортки)

ВІРА Й КУЛЬТУРА

FAITH AND CULTURE

МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ Й КУЛЬТУРИ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол.

Окреме число 40 центів.

Адреса: 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada. Телефон JU-9-1606

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa, and for payment of postage in cash

Printed by The Christian Press Ltd., Winnipeg, Canada

Рік XXVIII

January — Січень, 1965 рік.

Число 3 (135)

ПРАВОСЛАВНА НАУКА ВІРИ Й МОРАЛІ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ БЛАЖЕННІШОГО МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА.

СВ. ПИСЬМО І БОГОСЛУЖБОВІ ПІСНІ, ПИСАНІ ВІРШАМИ.

Господь Бог відкривав Свою Божественну Волю людям через натхнення особливим знанням, духом і Вірою обраних Ним людей. Ці люди в особливому піднесенні свого духа, в горінні до Правди Божої, в любові до Бога і людей записували Боже відкриття особливим стилем, що ми називаємо "поезією". Тому то Святе Письмо — це є поезія людського духа, що була написана під особливим Божим натхненням.

Нагадаю тут, що всі поетичні Книги Св. Письма М. Іларіон переклав віршами (видання 1962 року).

Більшість Книг Св. Письма написані в поетичній віршованій формі. Ми, звичайно, читаємо Св. Письмо не в оригіналі, а в перекладі, й тому не можемо бачити і вповні відчувати красу й велич цієї Божественної Поезії. Наслідуючи Св. Апостолів, Св. Пророків та інших богонатхненних мужів, що писали Книги Св. Письма, перші Св. Отці Церкви і наші християнські псалмоспівці, укладаючи Богослужбові Книги, писали їх віршованою поетичною формою. Всі наші Стихіри на "До Господа кликаємо", "Хвалитні", "Настиховні", "Литійні", всі Антифони, Світільни, Ексапостиларії, Іпокої, що складають наше Богослуження, написані віршованою формою.

Св. Іван Дамаскин — відомий творець Канонів, Св. Кузьма Маюмський, Роман Сладкопівець — ці не смертельні творці наших богослужбових співів і Молитв, — писали їх тільки віршованою формою. Відома церковна пісня "Світе тихий", що сягає другого віку, також була написана віршованою формою.

Св. Отці Церкви глибоко розуміли значення віршу в християнському релігійному житті. Коли піднімались ересі, коли різні еретики баламутили розум і уяву віруючих, то, щоб їх направити на добру дорогу, відвернути від спокуси та утвердити в Правдивій Вірі, вони писали свої твори на догматичні теми, але в простій, доступній для простого розуму, — в віршованій формі. Це були догматичні Канти, які оспівували те чи інше догматичне поняття, осуджували ересь і закликали тільки правдиво, в православному розумінні вірити в Господа та Його властивості.

Що ж це є, властиво, Канони Св. Івана Дамаскина? Це є віршовані догматичні Канти, які співав народ, які легко читались, співались і деклямувались.

Таким способом Св. Отці оборонили нашу Церкву перед нападками різних аріян, несторіян, монофизитів, іконоборців та інших. Народ любив співати ці твори, а згодом наша Цер-

ква прийняла їх до складової частини наших Богослужень.

Ми на собі відчуваємо, як часом впливає на нас звичайна пісня. Прості слова пісні часами перероджують нас, очищають наші думки, скріплюють Віру, вливають в нас любов. В обороні нашої Віри на наших Рідних Землях в Україні величезну ролю відіграла релігійна поезія. Чи можемо ми забути такий твір, як “Плач” Мелетія Смотрицького?... Його співали, читали й плакали наші славні предки. Ні одного з них цей “Плач” 1610 року стримував від віровідступництва...

КОЛЯДКИ — ЦЕ РЕЛІГІЙНІ ТВОРИ.

В старих цих поетичних творах золоту ниткою була обведена догматична і моральна наука нашої Церкви. Це були найкращі твори Догматики і християнської моралі.

На жаль, за останні два століття люди якось не доцінювали значення поезії в догматично-моральному навчанні. До нових релігійних творів ставилися з упередженням. Немало було й є таких, які навіть з упередженням ставляться до наших славно-звісних колядок, кажучи, що їх не треба було б співати в Церкві, бо для прославлення Родження Христа Младенця ми маємо дуже багато різного роду Стихир і Писнопінь в нашому Богослуженні.

Колядки — ніби то відбитки старих поганських звичаїв і назву мають поганську від лат. “Коляди”, мають більш побутовий, як релігійний зміст. Свого часу Архиепископ Антоній Храповицький, перебуваючи на Волинській Катедрі, заборонив був не тільки по Церквах, але й по домах Духовенству і віруючим волинякам-українцям співати різдвяні коляди. Правда, це був росіянин і далеко було йому зрозуміти душу й потребу нашого народу. Але мусимо признатись, що є й серед нас такі самі люди, які так само думають. Що ж то є наші церковні різдвяні Стихирі і Канони? Це є ті ж самі колядки на честь Різдва Христового, які вже пройшли через апробату Церкви й стали складовою частиною нашого Богослуження. Пройде час і наші колядки, які так побожно співає наш український

народ, також пройдуть через цю апробату Церкви!

МИТРОПОЛИГ ІЛАРІОН — РЕЛІГІЙНИЙ ПОЕТ.

Наші релігійні вірування і моральні поступовання далеко не обмежуються прославленням Різдва Христового. Не бракує й тепер різного роду еретиків, відступників від нашої Віри і Правди, яких нічим не навернеш, хіба чудом. Та й нашим православним, нашим українцям треба дати щось, що скріпило б їх Віру, навчило правдиво розуміти наші Догмати і мораль та збільшило б їх любов до нашої Рідної Української Церкви.

З Божого покликання цю велику місію прийняв на себе Блаженніший Митрополит Іларіон.

Кожний поет-письменник, який би він талановитий не був, яким би він не був геніальним, його геній не може повести за собою маси, якщо він не пройде ту тернисту дорогу пізнання й досвіду, які дають правдиві розуміння людської душі, її страждань, бажань і радості і сам на собі не перенесе того великого тягару, який ми називаємо “життєвим Хрестом”.

ГОЛГОТСЬКА ЖЕРТВА.

Владика Іларіон пройшов той великий шлях тернини і досвіду. Його поетичний голос, його вірш — це голос не тільки старця-Архипастиря, це заклик подвижника, який пройшов величезний духовний досвід і подвиг. Він тілом ще на землі, а духом вже в Небі. Це голос людини, яка бачить “спасіння свого народу”, як бачив колись його Св. Богоприімець Семен, бачить гріхи й терпіння його та має право й силу голосно сказати про це і закликати до поправи.

Митрополит Іларіон боліє за свою Церкву, за свій многостражданий народ. Ці всі свої страждання Владика виливає в своїй поемі 1947-го року “На Голготі”. Автор називає себе Боринею, життя якого від дитинства до старости і скитання на еміграції так яскраво описане в цьому творі.

Рамкою для твору послужила Велика Жертва, принесена за всіх людей Божественним Сином на Голготі. За прикладом Самого Господа стражда-

ють **многі**, що боряться тут на землі за Його великі й Святі Ідеї. Вони також несуть свого Голгофського Хреста. Підтримкою для них служить Голгофська Жертва Спасителя. Бо ж

“Ідея служби для Народу — Господня Віра це глибока,
Вона палає в рід із роду
З часів Розп’ятого Пророка”. (“На Голготі”, ст. 72).

Як бачимо, на думку автора, Розп’ятий Господь подає сили для всіх страждаючих за Віру й Правду, за вищу ідею посвяти, за народ.

Дорогою Господа на Голготу йдуть усі мученики, всі страдники за Правду. Кожний страждаючий приносить себе в жертву за щось Високе й Святе. Основою цієї посвяти є посвята Господа на Голготі. Христос приніс Себе за гріхи всього людства, щоб відчинити всім бажаним двері Раю. Це була Всесвітня, Всевикуплююча Жертва. Окремі люди страждають не в безконечному і всесвітньому розумінні, бо це недосягнене для обмеженої людини, але звершеним ідеалом людини є Голготська Жертва. Тому головний герой “Голготі”, Борина, іде людською голготською дорогою, беручи на себе тягар людей, який він, як людина, може понести.

СТРАЖДАННЯ ЗА ВІРУ.

Страждання тільки тоді є доцільні, коли вони просвічуються ідеєю воскресення, т. є перемоги. Ця ідея вповні освітлена і проведена в творах Владики.

“Скоріше прийде час побідний,
Й не буде праця наша мертва”. (Там же ст. 85).

Ця думка про страждання і перемогу-воскресення проводиться в драматичній поемі “Невинна кров” 1946-го року.

Кров пролята народом Холмщини. Вона невинна, але вона жертвна, вона принесе потіху Холмщині, вона дасть їй визволення під Омфором і опікою Холмської Божої Матері.

УКРАЇНА ВОСКРЕСНЕ.

В поемі 1945 р. “Воскресення Україні” оповідається історія боротьби нашого народу за часів гетьмана Петра Сагайдачного. Народ бореться за

свою незалежність, за свою Православну батьківську Віру. Бореться з вірою в перемогу, з вірою в воскресення. Це ясно висловлено в словах Сагайдачного:

“Тепер воскресне Україна
Велика, сильна, непоборна,
І до двадцятого коліна
Ця дія буде яснозорна”.

Ідея страждання і воскресення ясно пронизують ввесь твір 1959 р. Митрополита “На чужині” чи “Упокоєння в Бозі Святителя Димитрія Туптала”.

Нав’язуючи до Великої Голгофської Жертви Спасителя, — страждання віруючих — Його послідовників, Митрополит ніколи не умалює значення Голгофської Жертви. Христос як Син Божий, як Всемогучий Творець світу, як Викупитель і Спаситель є звершенням жертвовності і досконалості. Люди, вдихновляючись Його великим прикладом, також здібні за Його допомогою і Благодаттю приносити себе в жертву за земні ідеї, за добро і славу своїх ближніх — братів людей. Христос воскрес з мертвих силою Свого Божества, Сам переміг зло й диявола. Люди ж, коли перемагають на землі, то вони цю перемогу осягають тільки завдяки перемозі Спасителя над злом і дияволом. Правда воскресає, бо Христос воскрес, Правда воскресне, бо воскресить її Господь. Це чисто християнські прабославні поняття, які суворо дотримані в творах Блаженнішого Митрополита Іларіона.

ВОПЛОЦЕННЯ СИНА БОЖОГО.

В вірші “Наш Ідеал” Автор Митрополит, прославляючи Різдво нашого Спасителя, подає нам православне розуміння мети Воплощення Сина Божого:

“Щоб нас покликати до Себе,
І на Обоження дав Чашу,
Як дар Безсмертності із Неба!
Бо Він приніс нам Правду Вічну,
Спасіння нашого основу,
Небесну зброю обосічну,
Що Рай поверне світу знову!”

Це зробити і дати міг тільки Син Божий, Який прийшов на землю й тіло прийняв, будучи Богом і Богочоловіком. Це основна Догма нашого православного вчення. Це відкрив нам

Господь в Святому Письмі, яке є "Відвічною Книгою", з'ораною і засіяною Духом Святим.

В своїй поемі на цю тему "Свята Біблія Відвічна" Автор широко розкриває й оспівує підставову православному науку про богонатхненність Книг Св. Письма:

"Бо Дух Святий на поміч віяв
І думку яру, й думку сиву!"

З допомогою Правди Божої, що міститься в Св. Письмі, за допомогою правди людської, що виявлена в історії нашого народу, Митрополит гаряче обстоює Правду Православної Віри проти уніятів і всіх подібних відступників. Він плаче над долею Церкви і в вірші закликає любити її. Для Автора Православна Церква — це Рідна Мати нашого народу.

МАТИ БОЖА.

Особливу пошану Митрополит проявляє до Матері всіх нас — Пречистої Божої Матері Діви Марії. В віршах виявлена чиста православна пошана Божої Матері. Вона Цариця Неба і Землі, вона Мати Христа Бога нашого, Вона Покровителька всіх покривджених і обездолених, Вона Чистая, Святіша всіх Святих, Вона чує наші Молитви і приходять нам на поміч. Проповідуючи віру в Божество Сина Божого, Його Величну Голготську Посвяту, Його перемогу над смертю, прославляючи Пречисту Матір, як соучасницю Голготських Страждань і свідка Його Воскресення, Блаженніший Автор закликає до плекання трьох найголовніших християнських чеснот: віри, надії і любови.

ГЛИБОКА ВІРА В БОГА.

Глибока Віра в Бога, в Його поміч, в Його справедливість пронизує червоною ниткою всі твори Владики. Владика Іларіон не тільки глибокої Віри людина. Це людина, яка своїм глибоким духовним досвідом, своїм терпінням, вникненням в Слово Боже, служінням всього свого життя дійшла до можливого найвищого верха релігійного почування, коли Віра стає самою ясною реальністю, виключаючи всякі сумніви і падіння.

Вірші Владики — це проповідь Ві-

ри, чистої, святої і без жодного застереження, без жодного "але".

"На Божу Волю

Себе смиренно віддаю,
Не чую мук, не чую болю,
Десницю чую лиш Твою".

читаємо в вірші "Молитва". Автор неодноразово заявляє, що

"Усе життя я жив з Тобою,
О, Милій Боже!"

У вірші "Скільки міг" читаємо такі слова:

"Одному Тобі, Милій Боже,
Одному Тобі все життя
Служив я душею і серцем,
Готовий хоч на розп'яття.
Ти взяв мене в Батьківські Руки,
І плідні були мої дні..."

Автор закликає вірити в Бога людей простих і людей науки, закликає поглянути на природу, де повно чудес, де всюди видно Творця. На думку Владики Віра діє чуда, бо надземне буває справді й на землі. "Я повно вірую Святому", читаємо в вірші "Віруйте над міру", "і геть спокуси сатани!"

У вірші "Я глибоко вірую" — на думку автора раніше сонце є відображенням Божої краси, проміння сонця збуджують Віру, що нагадує присутність завжди проміння Живого Бога, бо в серці "Полум'яний Дух Трисвятого". Автор думає тільки про Бога, про дорогу до Неба в "Гостину Батька Трисвятого". До цього прагне й тужить його душа, єднатись з Богом стримить серце, бо "Не чорнилом я мережу", читаємо в вірші "Тогобічне".

"Стучись побожно в Райські двері,
Змінити земную одежу.
І Дух Святий спасенно дише,
І Словеса Святі диктує,
Й рука смиренно тихо пише
Святе й величне: Аلیلуй!"

ВІНЕЦЬ ВІРИ — ПОЄДНАННЯ З БОГОМ.

Владика Митрополит єднається з Богом в своїх думках, в своїх творах, тоді, коли пише й коли думає про долю Церкви й Народу. Єднатися з Богом — "Це провадить до щастя вічного, яке засяє вже на тому другому кращому світі". До того щастя веде нас Господь. Це щастя творче й єдине правдиве. Без Бога стає душа порожньою. Без Бога йдемо до темноти і

омани. Стратити Віру, це значить згубити Божу Подобу, знову йти до неволі й в'язниці, бо для безбожника цілий світ стає в'язницею (вірш "Без Бога").

В своїй сильній і непохитній Вірі Автор зливається нерозривально з Божою Істотою, він чує Його присутність в собі, чує невимовне щастя від того єднання. Віра — це Світло, Царство Боже в серці людини. (Вірш "Обоження").

НЕПОХИТНА НАДІЯ.

З цих глибин Віри впливає велика непохитна Надія на Творця і Промислителя Господа нашого. В своїх думках віруюча людина високо підноситься в Святий Надзорній Палати, не почувачи тілесної втоми, славить Господа Святим Алілуя. Надія горить вогнем в душі, єднає з Богом і подає почуття блаженства.

"Свята Надія не погасне, ,
І поведе мене Угору, - -
Й Зорею з'явиться все часне
Моему спрагненому зору".

(Вірш "Надія").

На думку Автора, жити без надії неможливо. Без надії жити людина не може, як не може травиця жити без роси, без сонця, без повітря ("Ідеали"). Надія зроджує ідеали, які, як розі, розцвітають в серці й дозволяють мріяти про щасливі дні, коли

"Засяють зорі ще ясні, —
І бризне рясно, мов у зливі,
Колишня молодість мені!..."

(“Ідеали”).

Надія інакше дозволяє дивитись на світ, в якому все діється з Волі Божої. Надія дозволяє терпеливо переносити страждання, змушує працювати для Бога й ближнього, для добра народу. Надію скріплює Господь:

"Господь мені поміч і Сила,
Господь — вся Надія мені,
Господь воскресить мої крила,
І верне безболісні дні..."

(“Господь мені поміч”).

Тому завжди треба покладатися на Бога.

"Хай діється Воля Господня,
Й хай чаша мене не мине!"...

Бо Господь є Початок і Кінець світу, бо Він є Провідник в житті. Він вселює Надію в серце людини, немов сонце, що освічує своїми проміннями

темноту, бо Надія полум'ями грає, манить до роботи на користь і посвяту народові. Надія вертає сили, подає орлині крила й дозволяє Авторіві злетіти на височінь поета, щоб заспівати свою пісню.

ЛЮБОВ — ТО СЛУЖІННЯ.

Надія зроджує велику любов до Бога і до ближнього. Блаженний Владика в своїх віршах глибоко й широко висвітлює його давній клич: Служити народові — то служити Богові!

"Готов я, Боже, стать до бою
За всенародні Ідеали,
Щоб жити світові з Тобою,
Щоб врешті згнули Ваали!"

(“Всенародні Ідеали”).

Любов кличе чинити Волю Господню і ніколи від неї не відходити. Любов була причиною, що Автор всього себе посвятив на служіння Богові й Народові. Він для себе особисто нічого не придбав, а "все віддав Тобі, Народу". Але не можна служити народові, любити його, щоб не служити Богові. Як теж не можна любити Бога і ненавидіти свого ближнього. Ці ідеї червоною ниткою проходять через всі віршовані твори Владики.

Розуміння Любови, як служіння ближньому, є вповні православне християнське розуміння. Любов приносить мир і спокій людям, любов все прощає, на все надіється. Тільки почуття любови заставляє надіятись в безнадійному положенні.

Любов освячує й Віру і надію.

ЗНАЧЕННЯ НАУКИ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА.

Ось це думки, які вириваються при читанні віршів Владики Митрополита Іларіона.

В багатьох віршах містяться догматичні й моральні поняття, які проповідує наша Св. Православна Церква. Вони можуть служити дороговказами для більш легкого засвоєння Правд нашої Віри. Їх повинна вчити напам'ять віруюча наша молодь, повинен бути укладений з них свого роду співаник-богогласник для того, щоб можна було б їх співати під час релігійних зборів і навіть в Церквах на Запричаснику.

Вкорінення поезії Владики Митрополита в народ допоможе в значній

УСІ ПОЛЮБИМО ГОСПОДА БОГА!

Різдвяний привіт.

†
Смирений Іларіон, з Ласки Божої Митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді, до всього Всечесного Духовенства і Преподобного Монашества, та до всіх благочестивих вірних, -

Христос Рождається!

У цей великий і світлий день, коли народився Ісус Христос, Спаситель усього світу, на Небі з'явилися Анґоли і сповістили про це всю Вселенну, увесь світ.

Вони проспівали Божественну Пісню, як Новий Заповіт для всього людства:

“Слава Богу на Висоті, на землі спокій, у людях добра воля!” (Лк. 2.14).

Це була Божественна Пісня, як Новий Заповіт Новонародженого Сина Божого для всього світу:

“Коли буде Слава Богу на Небі, то настане на землі спокій, а в людях добра воля!”

Це найбільша й найперша Заповідь для світу нашого: “Любімо Господа Бога свого, віруймо в Нього всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, — і настане мир та щастя на нашій землі!”

А без Віри в Господа, Творця нашо-

го, ніколи миру на світі не буде! .

Усе наше Всечесне Духовенство і всіх благочестивих вірних у Канаді сердечно вітаю зо світлим Святом Божого Народження, і всім щиро кличу:

Христос Рождається!

І всіх закликаю пам'ятати про нашу Всеукраїнську Катедру та її потреби!

Також усіх сердечно вітаю з Новим 1965 Роком, і всім щиро бажаю віку довгого, здоров'я міцного, а щастя повного!

А найперше й найбільше усім бажаю щиро полюбити Господа Бога свого, і глибоко вірувати в Нього, — тоді й настане повний мир на землі!

Христос Рождається!

† Іларіон,

Митрополит Вінніпегу і всієї Канади. Року Божого 1965-го, січня 7-го дня. (Передане по радіо).

СЛУЖИТИ НАРОДОВІ — ТО СЛУЖИТИ БОГОВІ.

У ЧОМУ ОСНОВА ХРИСТИЯНСТВА.

Богословська студія.

XVII.

ДОКАЗИ НАШОЇ НАУКИ З СВ. ПИСЬМА СТАРОГО ЗАПОВІТУ.

Чим же можна удowodнити, чим можна ще міцніше доказати, що справді “Служити народові — то служити Богові”? Чи це Догма Євангельська, чи вона тільки витвір логічного думання? Це важливіші питання в цій моїй праці.

мірі до поглиблення релігійних почувань Віри, надії і любови до Церкви й до Народу.

О. Любарський С.

Уже Старий Заповіт переповнений ясними вказівками, що народ віддається під керівництво провідників, а вони всі мусять служити народові, щоб разом служити Господеві. Великий Пророк Мойсей був і найвірнішим слугою свого народу.

І народ буде вірний тому, хто вірно йому служить. Старші цареві радники, що дораджували ще Соломонові, радять його синові Ровоаму: “Якщо ти сьогодні будеш рабом цьому народові, і будеш служити їм, і відповиси їм, і говоритимеш їм добрі слова, то вони будуть тобі рабами по всі дні” (1 Цар. 12. 7).

Це правдиве і важливе свідoctво!

У славній Пісні Девори (Суд. 5. 9) вона співає:

“Серце моє до Ізраїлевих начальників,

Що жертвуються для народу!”

Тут в оригіналі ваам можна приймати і “в народі, серед народу”, але це справи не міняє.

У цій же Дебориній Пісні 5. 11 знаходимо дуже важливе:

Через крик при ділінні здобичі між місцями, де черпають воду, там виспівують Правди Господні, правди селянства Його між Ізраїлем.

Тоді то зійшов був до брам Господній народ.

Отже, є “Правди селянства Його між Ізраїлем”. В оригіналі по-гебрейському: *Sidkot pirzono be Jišrael*. Що таке тут *pirzono*? Одні приймають за “селянство”, інші за “вождь”.

Науковий німецький переклад, Цюріх, 1942 р. на ст. 301 дає *Vauern*, а перевірений англійський новий переклад 1953 р. дає *peasantry* - селянство. Російський переклад, звичайно, дає “вождям”.

Устами Мойсея Господь наказує Левитам служити громаді, цебто народові (Числа 16. 8-9): “І сказав Мойсей до Корея: “Слухайте ж. Левієві сини, чи вам мало, що Бог Ізраїлів відділив вас від Ізраїлевої громади, щоб наблизити вас до Себе, і щоб ви виконували службу Господньої Скинії, і стояли перед громадою, щоб служити їй?”

Це саме повторює й Пророк Єзекиїл 44. 11: “І будуть вони в Святині Моїй служити сторожами при брамах Храму, і обслуговувати Храм, вони будуть приносити Цілопалення й Жертву народові, і вони будуть ставати перед ними, щоб служити їм”.

Господь вимагає служити збідованому народові, і рішуче заявляє устами Свого Пророка Єремії 6. 20:

“Ваші Жертви Мені неприємні!”

Цебто, треба шукати нової Служби Господеві, а вона єдина: Служити Господеві службою народові!

XVIII.

ДОКАЗИ З НОВОГО ЗАПОВІТУ.

Докази з Св. Письма це докази найголовніші, і я вважаю нову Дог-

му Догмою чисто Євангельською, що випливає з самого духа Христової науки. Догма ця, “Служити народові --- то служити Богові”, панує в усьому Новому Заповіті, як провідна основа його. Вона підвалина Християнства, ґрунт нашого Спасіння.

Народ чи людство не є щось ґриховне само по собі, у своїй цілості, не є щось нецерковне. Ні, --- це твір Божий, і то твір на Образ і Подобу Божу (Буття 1. 27), і вже тим самим священний і церковний.

Своєю Дорогоцінною Кров'ю Христос нас викупив від перворідного гріха, і ми стали синами Божими, що зо сміливістю неосудно називати Його, Небесного Бога, Отцем, бо ми правдиві діти Божі. Ми своїм Отцем обожеуємось.

1. Найпершим доказом нашим є те, що Сам Бог Отець дав приклада правдивого служіння народові, --- Він Свого Єдинородного Сина віддав у Жертву за викуп усього людства. “Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав Життя Вічне” (Ів. 3. 16). “Бог Сина Свого не пожалував, але видав Його за всіх нас” (Рим. 8: 32). “Любов Божа до нас явилася тим, що Бог Сина Свого Однородженого послав був у світ, щоб ми через Нього жили” (1 Ів. 4. 9).

Це величний приклад, приклад для всього світу, приклад вселенський. І це основа нашої Віри.

І Син Божий виконав це веління Отця Свого, служив народові й віддав за нього життя Своє. “А Бог доводить Свою любов до нас тим, що Христос умер за нас, коли ми були ще ґрішниками” (Рим. 5. 8).

Ісус Христос служив народові, щоб тим послужити Богу Отцеві, і тому служити народові --- то служити Богові.

2. І Сам Ісус Христос, прийшовши на землю, вірно й ревно увесь Свій вік служив Своему народові і життям Своїм, і Наукою Своєю, найвиразніше показуючи, що служити народові --- то служити Богові.

3. Ісус Христос Сам зазначив, котра Заповідь перша в Законі (Мт. 22. 34-40), і це описане на початку цієї праці, в розділі I. Це Сам Христос За-

повідь “Люби свого ближнього, як самого себе” прирівняв до першої: “Люби Господа Бога свого”, це Він Сам сказав, що обидві ці Заповіді однаковісінькі своєю силою. Цебто, “любити свого ближнього” так само важливо, як і любити свого Господа. Через це Заповідь про ближнього логічно не є друга Заповідь, а першою друга, цебто друга половина Заповіді першої: Люби свого ближнього, і вже тим самим ти любиш Господа Бога свого.

4. Сильний доказ, — може найсильніший, — про те, що “Служити народові — то служити Богові” знаходимо в опису Останнього Божого Суду. Христос сказав, що коли настане Останній Суд, і Цар поставить вівці праворуч Себе, а козлята ліворуч, тоді скаже Він тим, хто праворуч Його: “Прийдіть, благословенні Могого Отця, посядьте Царство, уготоване вам від заложення світу. Бо Я голодував був — і ви нагодували Мене, хотів пити — і ви напоїли Мене, чужаницею був — і Мене прийняли ви. Був нагий — і Мене зодягли ви, слабував — і Мене ви відвідали, у в'язниці Я був — і прийшли ви до Мене”

Тоді відповідять Йому Праведні й скажуть: “Господи, коли то Тебе ми голодного бачили — й нагодували, або спрагненого — й напоїли? Коли то Тебе чужаницею бачили ми — і прийняли, чи нагим — і зодягли? Коли то Тебе ми недужого бачили, чи в в'язниці — і до Тебе прийшли?”

А Цар відповідь і промовить до них: “Поправді кажіть вам, що тільки вчинили були ви одному з найменших братів Моїх цих, — те Мені ви вчинили”.

Тоді скаже й отим, хто ліворуч: “Ідіть від Мене, прокляті, у вічний огонь, що дияволові та його посланцям приготовлений. Бо Я голодував був — і не нагодували Мене, хотів пити — і ви не напоїли Мене, чужаницею був — і не прийняли ви Мене, слабій і в в'язниці — і Мене не відвідали ви”.

Тоді відповідять і вони, промовляючи: “Господи, коли то Тебе ми голодного бачили, або спрагненого, або чужаницею, чи нагого, чи недужого, чи в в'язниці — і ми не послужили Тобі?”

Тоді Він відповідь їм і скаже: “Поправді кажіть вам: чого тільки одному з найменших оцих ви не вчинили, — Мені не вчинили” (Мат. 26: 31-45)

Вдумаймося глибше в приведений опис Страшного Суду, — він переконливо показує, що служити народові — то служити Богові. Він подає навіть саме слово “служити” (в формі “послужили”).

І справді, Сам Бог тут свідчить, що хто не служить потребуєчому, той Йому не служить, а це нас просто веде до Догми: Служити народові — то служити Богові.

5. Взагалі, Ісус Христос часто підкреслював, що Він служить іншим, що й Сам Він — слуга народів: “Я серед вас, як слуга” (Лук. 22. 27). І виявив приклад найбільшого служіння в покорі, коли навіть ноги умив Своїм Учніям! (Ів. 13. 2-17).

6. Вдумаймося ще глибоко в оці Христові свідчення: “Син Людський прийшов не на те, щоб служити Йому, але щоб послужити (Самому) й життя Своє дати на викуп за багатьох” (Мт. 20. 28, Мр. 19. 45). Отже, завданням Самого Христа була служба народів, бо так хотів Сам Бог Отець (Ів. 3. 16), “бо Бог не послав Свого Сина на світ, щоб Він світ осудив, але щоб через Нього світ спасся” (Ів. 3. 17).

7. Сильно удоводнює нашу Догму й Апостол любови, Іван Богослов. В 1 Посланні його 4. 20-21 знаходимо глибоке свідчення: “Як хто скаже: Я Бога люблю, та ненавидить брата свого, той неправдомовець. Бо хто не любить брата свого, якого він бачить, як може він Бога любити, якого не бачить? І ми оцю Заповідь маємо від Нього, щоб, хто любить Бога, той і брата свого любить!”

Іншими словами ця наука бринить: “Як хто скаже: “Я служу Богові, та не служить братові своєму, той неправдомовець. Бо хто не служить братові своєму, якого він бачить, як може він служити Богові, якого не бачить?”

А це нас веде просто до нашої Догми: Служити народові — то служити Богові.

8. І Апостол Павло завжди підкреслював, що він слуга для всіх. Напр.:

НАГОРОДИ ДУХОВЕНСТВУ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КАНАДІ.

За 1964-ий рік.

Смирений Іларіон, з Божой Ласки Митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді, до всього Всечесного Духовенства і Преподобного Монашества,

Христос Рождается!

Наше Українське Духовенство - це Духовенство споконвічної Української Первозванної Православної Церкви, і про це воно глибоко пам'ятає в серці своєму, і сприймає це як своє віковичне Передання і свій віковичний Канон.

І загальною й спільною працею наших Архієреїв та всього Всечесного Духовенства, а разом з ним і всіх наших Благочестивих вірних наша Свята Церква й далі помітно зростає та міцніє, і помалу вона стала вже нашою правдивою Найріднішою Матір'ю для всіх нас!

Наша Свята Церква широко й глибоко розрослася і належно зміцніла, і має все необхідне для свого незалежного життя.

Як Первоієрарх Української Греко-Православної Церкви в Канаді сердечно всім дякую за цю велику їхню працю, - усім нашим собратам Архієреям, всьому нашому Всечесному Духовенству, Преподобному Монашеству, і всьому нашому Благочестивову українському народові в Канаді.

Кожен "робітник достоїн своєї нагороди" (Матвія 10. 10), і я рік-річно пильную нагородити кожного, кому прийшла черга на його нагороду.

Цього року я благословляю наше Всечесне Духовенство такими нагородами за 1964-ий рік:

1. Митрополита Грамота: О. Протопрєвітер Семен Савчук.

Митрополитою Грамотою за ревну працю в нашій Церкві нагороджуються і вірні: Суддя Іван Соломон та Проф. Д-р Петро Кондра.

Від усіх бувши вільний, я зробився слугою для всіх, щоб найбільше прибати" (1 Кор. 9. 19).
(Далі буде).

† Іларіон.

2. Митра: О. Дмитро Стратійчук, О. Касіян Квасницький і О. Епіфаній Чижів.

3. Хрест з оздобами: О. Михайло Фик, О. Теодор Кисілюк і О. Франко Керницький.

4. Протоєрейство: О. Іван Пестун і О. Василь Бойчук.

5. Камілавка: О. Петро Зубрицький, О. Іван Куліш, О. Максим Олесюк, О. Яків Рибалка і О. Олександр Костюк.

6. Золотий Хрест: О. Степан Зузак.

7. Скуфія: О. Микола Стеценко, О. Степан Столярчук, О. Іван Стус, О. Мирослав Крищук і О. Микола Дебрин.

Усіх тут згаданих Всечесних Отців сердечно вітаю з заслуженою нагородою, і всім бажаю чесотною працею заслужити ще вищих нагород!

Усе Всечесне Духовенство сердечно вітаю з радісним Святом Різдва Христового!

А в Новому 1965-му Році щиро бажаю всім трудящим на Ниві Христовій повних успіхів, здоров'я міцного, а віку довгого!

Христос посеред нас!

† Митрополит Іларіон,

ревний богомолець за рокивіт Української Православної Церкви і за краю долю Українського Народу.

Року Божого 1965-го, січня 7-го дня.

ПРАВОСЛАВНА ВІРА.

Наука Східних Патріархів про
Православну Віру.

Це найцінніший Катихизис. З передмовою Митрополита Іларіона
1957 рік, 200 ст. Ціна 1 долар.

РИМСЬКА УНІЯ НЕ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ.

Експерименти Риму над українською душею.

VII.

ПРОМОВЧУВАННЯ, ЗАТЯЮВАННЯ ТА ІГНОРУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ІСТОРІЇ.

Календар "Світла" на 1957 рік, видання оо. Василіян в Торонті, подає коротенькі життєписи наших славних гетьманів, будівничих Української Держави та Української Православної Церкви. Але чи хоч одним словом згадано, що вони були вірні сини Української Православної Церкви? Ні.

Про головного організатора козаччини, як державної сили, князя Байду Вишневецького, який в бою з турками в 1558 році попав у турецьку неволю, читаємо таке: "На приказ султана його (Байду-Вишневецького) в Царгороді розстріляли. Народня традиція оспівує, як його кишено з високого муру в море, а він, падаючи, зачепився ребром за гак і так висів три дні і три ночі. Турки обіцяли йому життя, а султан навіть руку своєї доньки, коли б тільки він погодився покинути свою Віру. Але геройський лицар згинув, але не зрадив. Ідеалізуючи постать Байди-Вишневецького, народня пісня дала вислів свого розуміння козаччини, як ордену неустрашимих лицарів за Віру й за народ".⁶⁴

Отож, геройський лицар згинув за свою Віру, але не зрадив її. Якої Віри не зрадив? Віри Православної, бо тоді Православною була вся Україна, всі українці. Чи ж цей великий оборонець Православної Віри не лишив нам заповіту, кров'ю написаного, щоб і ми не зраджували Православної Віри?

Чому ж греко-католики ховають від своїх вірних Мучеників за Православну Віру? Чому замовчують правдиву історію українського народу та його Церкви?

А ось вам ще одне "насвітлення" української православної історії у "Начерку Українського Письменства"... "Боярин Василь Загорівський пише заповіта своїм дітям, щось за взором князя Мономаха... Заповіт писаний в 1577 році. Вимагає від дітей... "аби

писма свого русского і мовеня рускими слови і обичаев цнотливих і покорних русских не забували, а найбільшій Віри своєю — ніколи аж до смерти своєю не опускали".⁶⁵

Якої ж "Віри аж до смерті не опускали", не зрадили? Віри Православної, Церкви Православної, бо Василь Загорівський був вірним її сином та напминав своїх дітей не вирікатися Православної Віри (Писав цей Заповіт з турецької неволі).

Чи цей Заповіт Мученика за Святу Православну Віру не зобор'явує гакже нас, українців-сучасників, міцно триматися Православної Віри та дітей своїх, за прикладом Загорівського, Правдам Віри Православної?

А ось вийшла нова праця о. І. Назарка, ЧСВВ., під наголовком: "Київські і Галицькі Митрополити"⁶⁶. Наприкінці книжки вміщена черга Митрополитів. Під точкою 4: "Митрополити Київські і Галицькі (в Литві). Не католицькі". Точка 5: "Католицькі". А де ж православні? А самий текст переповнений словами "нез'єднанні". А де ж поділась Православна Церква?

Так інформують греко-католицькі автори своїх вірних про життя й боротьбу Православної України за свою державність, за свою Святу Православну Українську Церкву, яка протягом майже вже тисячолітньої історії ніколи не кланялась чужим богам та завжди високо тримала прапор, як Рідна Церква Українського Народу.

Загляньмо також до "наукових видань"... Перед нами праця в англійській мові "Львів", збірник праць з нагоди сімсотріччя. На головному місці: "Наукове Товариство ім. Шевченка"⁶⁷. На сторінці 144 читаємо: таке: "Ставропігійське Братство побачило свою помилку по відношенні до Шумлянського і зголосило своє приєднання до унії 20-го березня 1708-го року, але їх формальне приєднання відбулось тільки після смерті (27-го липня 1708), коли Папа Климент II-ий гарантував його привілеї (5-го квітня 1709 року)"⁶⁸

При яких умовах Ставропігійське

Братство “прийняло унію”, ми вже згадували. Тут подаємо ще одне свідчення, щоб читач побачив, в яких умовах у тих часах було Ставропігійне Братство, про що автор цитованої статті, на жаль, не подав, замовчуючи про це. Отож, “Єпископ Шумлянський” ще в р. 1667 звернувся до папського нунція з готовістю прийняти унію від цілої єпархії. Але остання з церковним Братством на чолі за Єп. Шумлянським не пішла. Тоді він, лишаючись “православним”, повів підступну провокативну роботу протягом 33-х років, користаючи з повної підтримки польських урядових чинників. Нарешті цей провокатор під омофором в р. 1681 присягає на унію. Але лише в р. 1700 він рішається захопити в день Св. Петра і Павла Братську Церкву у Львові, на першу уніятську Відправу, до якої запросив визначних поляків на чолі з гетьманом Яблоновським. Подія зо слів саомовидця за проф. В. Антоновичем (цитов. твір, ст. 58) відбулася так: “Коли Шумлянський, в товаристві дуже численних гостей, прийшов до Церкви, то перелякався, що головні й бічні двері були замкнені... Запрошені гості, поляки, мусіли довго чекати, червоніючи з сорому й обурення, то на ганку Церкви, то в повозах. Єпископ, ображений таким грубим протипривенством міщан, звернувся з проханням до гетьмана Яблоновського, щоб той наказав жовнірам виважити двері. Яблоновський радо погодився сповнити цю пропозицію, і жовніри, на його приказ, дісталися до Церкви по дахах сусідніх домів, вирубали двері сокирами, бо не могли дістати залізних друків, і так відчинили дорогу до Церкви Єпископові та його гостям...”⁶⁹

Дійсно, було за що “перепрошувати” Єпископа Йосипа Шумлянського... Чи не він повинен був перепросити Православне Братство? Це ж він, Єпископ Шумлянський, “добив” Братство, яке так багато терпіло переслідувань з боку польських займанців.

У статті “В роковини Львова”, що уміщена в “Органі Українського Допомогового Комітету в Бельгії, Вісті”, читаємо так: “В 1584-1595 р., в сам день Різдва, на Успенську Церкву при Руській вулиці напав польський Ар-

хиєпископ Соліковський, прогнав усіх вірних з Церкви, зневажаючи нашого Священника й запечатав Церкву. В 1584-1595 рр. Ставропігійське Братство мусіло звести процес з магістратом, що опинився в руках поляків, за право дзвонення в Успінській Церкві”.⁷⁰

Що тими вірними та Священником були православні українці, про це промовчано, як також про український православний Львів, хоч подається там же, що “Боротьба українського міщанства, зорганізованого у своїх Братствах і цехах, була нерівною боротьбою проти нещадних ударів займанців, але Львів перетривав її і не здавався”. Так успішно боровся український православний Львів з займанцями, доки Єпископ Й. Шумлянський та його помічники не зрадили своєї Святої Православної Української Церкви та не стали допомагати займанцям в їх праці посилення національного й релігійного поневолення українського православного народу.

Часопис “Томін України”⁷¹ помістив статтю “Вінець праці патріотів Острозького осередку” (У 380-ліття видрукування Острозької Біблії). З великою приємністю читаємо про слашний розвиток української православної культури в 16-17 століттях у таких центрах, як Остріг, Львів і Київ, та видрукування Біблії старо-українською мовою.

Треба сказати, що стаття написана майстерно. Її можна окреслити, як великий гімн українським ученим та письменникам, українській культурі та меценатам української культури Костянтину Острозькому.

Найперше автор статті вказує на ті тяжкі умовини, в яких знаходились українці під польським пауванням. Він пише: “Позбавлення всякого значення міщанства та віддання в повну владу польських панів селянства тяжко позначились у всіх суспільних відносинах”.

Урядовий польський наступ на всі ділянки культурного життя, на Українську Церкву, освіту, письменство, політика полонізації і винародовлення українців... викликали тривогу тієї національно-свідомої, хоч і дуже нечисленної горстки українського сус-

ність, що була наставлена патріотично і зберігала всі прадідівські традиції та плекала рідну мову й культуру”.

“Ті нечисленні одиниці української аристократії, що не піддалися спокусі перейти на польську службу, намагалися запобігти катастрофічному занепадові освіти тим, що при своїх замках закладали школи, друкарні, згуртовували навколо себе людей науки і письменства, сприяли їх творчій праці”.

Далі автор перераховує тих численних вчених і письменників, які проєдали свою працю у таких осередках, як: Заблудів, біля Білостоку, Слуцьк на Білорусі, Остріг, Львів та Київ, а також ролі Православного Братства в Києві, до якого вписався разом з усім Запорозьким військом славний гетьман Петро Конашевич, тим самим беручи культурний осередок у Києві під свою опіку й охорону від можливих утисків поляків.

Патріотична праця на культурній ниві в Острозі була увінчана виданням славнозвісної Острозької Біблії, яка стала взірцем до наслідування по всій Українській Землі. “14-го серпня 1581 року вийшов у світ цей величний пам’ятник стародавнього українського друкарства, найбільша з усіх попередніх друкованих праць, перший в Україні повний, науково опрацьований переклад Біблії, зразок високої культури перекладу тогочасною українською мовою. Подив викикала зовнішня краса видання, ве-

лика майстерність його мистецьких прикрас, наголовків, титульних сторінок, орнаментів, заставок, ініціалів та мініатюр”.

“Випуск цієї капітальної книги приніс велику славу й признання її редакторам та друкарям, мав великий вплив на всю тогочасну українську культуру і привів до піднесення національно-культурної праці по всій Україні”...

“Варі з піднесенням національного життя зростало й бажання народу до визволення з-під Польщі, що виявилось спочатку в козацьких війнах, а далі у великій національній революції під прозодом Богдана Хмельницького і створення Козацької Держави”.

На превеликий жаль, автор цієї прекрасної статті п. І. Левадний ні одним словом не згадав, що ті славні “українські висококультурні осередки”, що ті славні “прадідівські традиції” це твір Українського Православія, незалежного від чужих ворожих нам сил, як політичних, так і релігійних, які намагалися нас поневолити й знищити. Натурально, ми далекими є від того, щоб вимагати від автора зазначеної статті оборони Православія. Але, коли він говорить про “Українську Церкву”, то можна було прибавити “Православну”, коли він говорить про Київське Братство, то можна було прибавити “Православне”.

(Далі буде).

Архієпископ Андрей.

ПАЛОМНИЦТВО ПО СВЯТИХ МІСЦЯХ СХОДУ.

ВЕЛИКА СУБОТА.

Ось і Велика Субота. О годині десяти ранку все православне Духovenство зібралось в Патріярхії. Туди прибуло також дев’ять осіб Московської Патріярхії, а між ними були Архимандрити, Протоєрей, один Диякон, кілька світських осіб, професори й студенти Московської й Ленінградської Духовної Академії. Все прибуле Духovenство, цебто Митрополити, Архієпископи, Єпископи і всі інші по своєму духовному стану взяли

Благословення в Святішого Патріярха Венедикта, а потім усі з Процесією пішли до Храму Воскресення Христового. У Вівтарі всі Архієреї облачилися в світле Облачення, а Священники облачилися в Єпітрахілі та Фелоні. В такому повному порядку вони обійшли Процесією три рази навколо Гробу Господнього, співаючи відповідних Пісень на честь тієї врочистої хвилини. Народ усюди стояв непрохідною масою, що й голці не було де впасти. Багато людей не могли приміститися в Храмі чи в якомусь іншому вигіднішому місці, то повилазили

на карнізи поверху Храму. Всі тримали пучки незапалених свічок, і з сильним напруженням, з найбільшою повагою й святістю чекали найсвятішої хвилини того дня, Благодатного Вогню.

БЛАГОДАТНИЙ ВОГОНЬ.

В годині першій дня зійшов Благодатний Вогонь. Це найсвятіша хвилина, найбільша радість для християн не тільки тих, що були тоді в Храмі, але для всіх християн по всьому світі. Цієї події, яку я вперше бачив, немає можливості описати пером, немає можливості передати її якимись словами, чи змалювати якими фарбами... Її треба самому бачити й самому пережити. І я пережив, побачив те, що сильно змінило мою Віру. Ця подія навіки залишиться в моїй пам'яті і в моїй душі, і за неї я справді щиро вдячний Богові!...

Після Благодатного Вогню у Храмі Воскресення Господнього відправляється Св. Літургія Василя Великого, як положено в Уставі Церковному у Велику Суботу.

ВЕЛИКДЕНЬ.

Ось і Великдень 3-го травня. Ранок був чудовий, дійсно великодній ранок, і в повітрі розплавалися приємні запахи квітів. Великодні Богослуження тут завжди розпочинаються в годині 12-ій вночі, і тепер також розпочалися пунктуально в тій порі. Величну Процесію й Світлу Заутреню очолює сам Святіший Патріярх. Навколо нього багато Архієреїв, багато Митрополитів, Єпископів та інших Духовних високопоставлених осіб, а також багато різного народу, переважно паломників, які з всього світу прибули на Великдень до Єрусалиму. Якщо тих паломників було багато на деяких Богослужбах протягом Страсного Тижня, то сьогодні їх подесятирилося, бо кожний спішить, щоб таки кінче бути тут на самий Великдень. Між тими паломниками і я, може одинокий паломник, який з тисячами різних тут людей молиться за воскресення свого рідного народу і свого краю...

На Великдень усі великодні Відпра-

ви відбуваються на Гробі Господньому, у Храмі Воскресення Христового, а також на Голгофі. Першого дня відправляється дуже врочисто Вечірня в 12-ій годині дня. Вечірню служить Святіший Патріярх в сослуженні чисельного Духовенства. На тій Вечірні читається Євангелія різними мовами, а по закінченні Відправи Патріярх христосується з усім присутнім тут Духовенством, а також з усіма вірними.

ІНШІ ДНІ СВЯТОГО ТИЖНЯ.

У Світлий Понеділок Св. Літургія відправляється рано, а в годині 10-ій все православне Духовенство йде вітати Патріярха із Святим Воскресенням Христового. Після Духовенства йдуть до нього також з привітом представники різних неправославних віроісповідань. А після того приходять вітати весь дипломатичний корпус. Відбувається це дуже врочисто, а при тому дуже просто, поважно й сердечно. Патріярх усіх приймає, ніби рідний батько, і в цьому прийнятті захована велика стародавня традиція. Зовсім певністю можна сказати, що Єрусалимський Патріярх хіба єдиний православний Ієрарх у світі під сучасну пору, який має таку велику пошану від усіх людей. Таке саме привітання, оповідали мені, відбувається також на Різдво, яке тут святкується за старим стилем.

Інші дні Світлого Тижня проходили в мене звичайно. Деякі були багатші на вражіння, інші менше. Але кожного дня я десь був, щось бачив, щось пережив, над чимсь новим для мене роздумував. Рано або вночі завжди бував на Богослужбах, а вдень відвідував різні місця в Єрусалимі. Найбільше ходив сам, а інколи з своїми тут знайомими. В Єрусалимі, як відомо, кожному паломникові є щось оглянути, бо це ж місто, якого знає весь світ і на яке звернені очі всього Християнства!...

Дуже хотів би подати докладний опис всіх святих місць Єрусалиму, але це забрало б у мене багато місця. Зрештою, чимало різних паломників уже описували свою подорож до Святої Землі, а більшість і наших чигачів ті подорожі читали.

ВИФЛЕЕМ.

У середу 6-го травня я домовився зо своїм земляком, Архимандритом Анатолієм, що поїдемо разом до Вифлеєму. Мені хотілось побачити не тільки те місце, де Христос страждав і умер, а також воскрес, цебто Єрусалим, але також місто, де Він народився. Отець Архимандрит дуже радо погодився на мою пропозицію, і ми, не гаячи часу, вибралися в дорогу.

Місто Вифлеєм віддалене від Єрусалиму біля 18 кілометрів, а їхати туди можна або таксівою, або автобусом, який ходить кожної години. І ми вирішили поїхати автобусом. Прийшли на маленьку автобусову станцію і відразу знайшли автобуса, що йшов до Вифлеєму. Довго не треба було чекати, і він відразу від'їхав.

Дорога з Єрусалиму до Вифлеєму проходить поміж скалистими горами і ми маємо чудову нагоду крізь вікно автобуса на все довкілля надивитися. В долинах зеленіють горбди й оливкові сади, а на схилках гір купочками порозкидалися невеличкі села. Все тут виглядає дуже бідно, але історично, — яка ж це багата країна на все те, що тут колись відбувалося!...

Думки плывуть у минуле не тільки дві тисячі років тому, але і в історію Старого Заповіту. Ось тут, недалеко Гінону, Священик Садок і Пророк Натанайл помазали Соломона на царя, тут також недалеко простягнулося поле Вооза, на якому Рута збирала колоски. Ті поля й сьогодні тут врожайні, а особливо навколо самого Вифлеєму, бо ж Вифлеєм і називається "домом хліба". Отець Анатолій, який прожив усе своє життя в Єрусалимі, знає кожну стежечку, кожний куточок Святої Землі, а тепер залюбки розповідає мені про все, що тут колись було. Це ж цими ось дорогами, якими котиться наш автобус, колись ходив Господь наш Ісус Христос, ходили Святі Апостоли, тут також подвизалося багато Преподобних Отців. Усі ці важливіші місця, пов'язані з життям Ісуса Христа, тепер чимсь відзначені. В одному місці стоїть Церква, в іншому — Каплиця, де побожні паломники моляться Богові.

Ідучи цією пам'ятною дорогою 1

слухаючи розповідей свого земляка, Отця Архимандрита Анатолія, на мою душу опадав невидимий дивний спокій. Я вважав себе надзвичайно щасливим, що міг ходити цими Святими місцями, якими ходив колись Спаситель світу, міг своїми грішними руками торкнутися до найсвятіших місць, які тут є. І від свого земляка я отримав найточніші відомості про Святу Землю, яких не можна знайти в жодних книжках, бо ж ця Земля для нього — рідна батьківщина.

Але ось і Вифлеєм. Місто невелике, старе, але має також багато нових будинків. Вифлеєм нараховував перед першою Світовою Війною біля 11 тисяч мешканців, переважно християн різних Віровизнань. Перше враження від міста неприємне, бо кожний європеєць знає більші й кращі міста, а тому у Вифлеємі немає чому його вражати. Але якщо паломник подумає про те, що тут сталося дві тисячі років тому, то Вифлеєм стає для нього рідним і близьким містом!

Ми завертаємо в вузьку вулицю. Старий мур оточує якесь подвір'я з криницею царя Давида. Звідси три герої, про яких розповідає друга Книга Самуїлова, приносили воду для Давида, коли він боровся на рівнині Рефаїм з филистимлянами.

Потім ми пішли до Храму Різдва Христового, який стоїть у східній частині міста й відзначається своєю стародавньою архітектурною привабливістю. Згідно християнського передання, цей Храм стоїть якраз на тому місці, де народився Христос. У Храмі панувала незвичайна тиша. Де-не-де блимають у ляппадах овички. Із хор ведуть подвійні сходи півколом долину до напівтемної Каплиці. Ми стаємо перед Золотою Зорею біля якої видніється напис латинською мовою: "Тут від Діви Марії народився Ісус Христос".

Серце мое огортає якесь невимовне глибоке враження... Це ж місце, куди кожного Різдва звернені очі всіх побожних християн, це ж місце, на честь якого кожного Різдва дзвонять дзвони всіх Церков світу, запалюється по всьому світі безліч ялинок, і Вифлеєм тоді на устах у всіх християн! І ось я, далекий паломник, тепер стою на тому святому місці... Стою і роз-

думую, а серце й душа огорнені дивним і святим почуттям...

Після того ми пішли ще відвідати римокатолицького монастиря, який побудований недалеко Храму Народження Христового. Подвір'я цього монастиря має надзвичайно гарний вигляд, а сам монастир визначається високою архітектурою. Навколо монастиря дуже багато квітів, пальм та іншої рослинності.

Оглянувши докладно всі пам'ятні місця Вифлеєму, ми з великим душевним задоволенням поверталися назад до Єрусалиму. Для мого земляка, Отця Архимандрита Анатолія, дорога до Вифлеєму, а також саме місто може не робили сильного враження, бо ж він тут безліч разів уже побував, але на мене місце, де народився Ісус Христос, на все життя залишило нестертий слід... Тому, сидячи тепер в автобусі, я майже слова не промовив до свого земляка.

Мої думки пливли до далеких минулих років в Україні, коли всі наші люди врочисто приготувалися до святкування Різдва Христового. Як багато було тоді радості, справжнього родинного тепла на розстеленій на долівці соломі! Як запашно пахло сіно на столі, а свічки як ясно блимали і в хаті, і на ясному нічному небі! Ніколи я тоді не думав, що матиму в житті від Бога таку ласку, і побачу ще колись те саме місце, де народився Христос...

Отець Анатолій дивився у вікно, він ніби відчув моє роздумування, і не заважав мені. А я ходив стомленими думками минулими шляхами свого пройденого життя. Бачив своєю уявою дорогу свою матір, яка, бувало, пильнувала, щоб ми найбільш врочисто святкували Різдво. А коли, — пригадую, — на Небі запалювалася перша зірка, мама приводила мене, малого, до вікна, показувала на Небо й казала:

— Дивись, дитино, оце Вифлеємська Зірка!...

Я напружував зір, протирав повіле від морозу вікно і дивився на ясне Небо. І здавалося мені, що та Зірка дуже близько від землі, що вона кліпає ясным вогнем і всміхається до мене... А сьогодні я сам у Вифлеємі. О, як багато я міг би розповісти сво-

ій дорогій мамі про те, що я бачив у тому Святому Місті, і що пережив! Але ба! Немає можливості їй про те сказати, вона навіть не знає, що її син оце подорожує по далеких світах...

В доброму здоров'ї, з погідною душею я повернувся до Єрусалиму, до свого тихого помешкання.

Усі інші дні мого побуту в Єрусалимі були майже такі самі. Щодня я відправляв Богослуження, щодня також відвідував різні місця Єрусалиму, а також його околиці. Тепер багато легше можна було скрізь досягнути, все вільніше оглянути, бо більшість паломників після Великодня роз'їхалися додому.

Вночі перед Фоминою Неділею я служив Службу на Голгофі. Служба ця відправлялася соборно: О. Архимандрит Даниїл, — грек, я, один Ієромонах і один Ієродияконт, — обидва греки. Літургія була закінчена о годині 3-й вночі.

Після Служби Божої я пішов до свого помешкання, трохи відпочив, а раненько вже був на ногах. Сьогодні ми з О. Архимандритом Анатолієм вирішили поїхати автобусом до міста Єрихону, над ріку Йордан і до Мертвого моря.

ЕРИХОН, ЙОРДАН І МЕРТВЕ МОРЕ.

На кожного туриста Палестина робить дуже сумне враження. Всюди тут гори, скелі, каміння, — правдива пустиня. Тільки по долинах де-не-де зеленіють маленькі кущики та дерева. На горах нічого немає, лише саме каміння, а по тому камінні ходять невеликі отари овець, шукаючи якоїсь поживи. Тут я побачив дивну картину, що пастух іде вперед, а вівці — за ним. Якраз так, як сказав Христос: "А як вижене всі свої вівці, він іде перед ними, і вівці слідом за ним ідуть, бо знають голос його" (Івана 10. 4). Щоб ті вівці знаходять там, на тих скалах, годі сказати, але, видно, що чимсь вони там кормляться...

Хоча Палестина й дуже бідний край, але з іншого боку він найбагатший за всі країни світу, бо всього того духовного багатства, яке має Палестина, не можна купити за всі скарби світу. Палестина — це Свята Земля. В ній народився Сам Творець Неба і землі, Господь наш Ісус Христос. Як

Богочоловік, Він прожив тут Свій недовгий молодий вік, тут Він творив Свої чуда, навчав людей, і тут був розп'ятий за гріхи всього світу. Ось тими дорогами, по яких тепер ходимо ми, ходив колись Він з Своїми Учнями, з Своєю Матір'ю Марією. Через це вся Палестина, цебто теперішня Йорданія та Ізраїль, безмежно дорогі всім християнам!

Наш автобус вирушив до Єрихону, який віддалений від Єрусалиму яких 45 кілометрів. Дорога знову, ніби довгий і безконечний вуж, в'ється поміж горами та скелями. І їдучи тією дорогою, мимоволі пригадалося мені євангельське оповідання про те, як колись книжники та фарисеї докоряли Христові, що Його Учні в суботу зривали колоски, витирали зерно та їли. І я собі думав: "Ді ж тут та пшениця, коли тут і травички зеленої немає?" Але коли ми приїхали ближче до т. зв. Єрихонської долини, то побачили іншу картину. Було багато зелені, росла й пшениця!

Не доїжджаючи до Єрихону, я побачив страшну картину людського життя, терпіння й муки. Довгі милі стоять нуждені хатки, а також намети, а в них живуть ті араби, які врятувалися від жидів у часі їхнього переслідування. Цих арабів багато тисяч, вони живуть у тяжких обставинах, переживають справжній голод і всякі недуги, які приходять від недоїдання та від страшного примітивного життя. Тут, у тих наметах вони родяться, живуть, і тут умирають, але широкий світ мало про це знає. Це ті араби, які втекли з Ізраїля і яких жиди не встигли вимордувати...

Дивлячись на ту страшну картину, мимоволі пригадалися мені всі протести, які підписуються по всій Америці проти переслідування жидів, наприклад в ССРСР, але ніде я не читав протестів, щоб виступив хтось в обороні ось цих бідних арабів. А це ж також люди, які мають право на існування!...

Поминувши скелісті гори, наш автобус в'їхав на Єрихонську долину. Тут повно зелені, багато пшениці, і тепер якраз жнива. Повно також різних дерев, які аж вигіпаються від овочів. Я пильно до всього придивляюся й бачу тут грушки, сливки, банани,

виноград, яблука. Справді, яка чудова й багата країна!

Саме місто Єрихон невелике, але дуже гарне, бо все просто тоне в чудовій зелені. Над вулицями в місті ростуть великі пальми, під якими приємно знайти прохолоду в часі літньої спеки. Особливо тут багато чудових пахучих рож, а всі хати оточені садами.

Місто Єрихон має багато рослинності тому, що з гір спіливає вода, яка й орошує все місто, і не тільки саме місто, але й всю ерихонську околицю.

З Єрихону до ріки Йордану 8 кілометрів. Автобуси туди не йдуть, а тому ми найняли таксівку. З обох боків дороги, якою ми їхали, простягалися поля з пшеницею та іншими рослинами. Можна було бачити зрідка бідні хати, якісь загороди, але коли ми наближались до самої ріки, то побачили невеликі Каплички, Церкви, а навіть монастирі. На самому березі Йордану також стоїть кілька монастирів та Церков різних Віровизнань, які ми мали нагоду оглянути. Тут також є Церкви і монастирі православні.

Над річкою Йорданом ми застали багато різних паломників. Усі вони в побожному настрої, з глибокою пошаною до тієї події, яка тут колись звершалася. Одні стоять на березі й моляться, інші набирають з Йордану до пляшок воду, інші, ввійшовши біля берега до води, миють своє обличчя, - усі намагаються чимсь відзначити ту хвилину, що вони стоять над святою рікою Йорданом!

Береги Йордану невисокі, порослі густими кущами верби, лози, лещою. Сама ріка не глибока, вузька, а вода мутна, аж сива. Але береги ріки показують, що Йордан колись був багато ширший і глибший.

Прибувши над Йордан, ми відправили Молебень, освятили воду, промили святою водою очі, а я набрав собі води додому в велику пляшку. Вода була мутна, але коли постояла в пляшці через ніч, то стала чиста, як сльоза. Таку чисту йорданську воду я привіз з собою аж до Канади, як пам'ятку і згадку про те, що й я був над Йорданом! Також узав собі трошки землі з дна ріки і привіз до Канади, і також привіз землі з Гробу Господнього.

В околицях Йордану й Єрихону клімат гарячіший, ніж в Єрусалимі. Можна сказати, що правдива спекота. Дуже бажалося не тільки взяти з собою йорданської води до Канади, але й хотілося ось так увійти до ріки й сховатися від тяжкої спеки, але того зробити було не можна, бо ріка в тому місці була така мілка, що води було тільки трохи на самому дні.

Від Йордану ми поїхали таксівою над Мертве море. Воно має 45 кілометрів довжини і один кілометр ширини. Лежить воно між горами, вітерць повіває з води, а тому сьогодні тут спеки сильної не відчувається.

Навпаки, людина приємно відпочиває від морської прохолоди і насолоджується всім, що тут бачить. Пахне тут сіркою, якої дуже багато є в морі. Мертвим воно називається тому, що в ньому немає нічого живого. Навіть береги моря навколо мертві, без найменшої рослинності, бо сірка, випаровуючи з моря, все навколо опалює. Тут є побудований готель для туристів, в якому можна дістати все, але дуже дорого коштує. Сюди приїзять не тільки туристи, але багато людей приїзять сюди на лікування.

(Далі буде).

Архимандрит Іов Скакальський.

ДЕННИК МОЄІ ДУШІ.

ІХ.

ЛУКАВИЙ СВІТ.

1. ЛУКАВСТВО.

Лукавство завжди світ руйнує,
Воно - основа неспокою,
Лукавий й мирних побунтує,
І тихих приведе до бою...

Не будь лукавий це основа
Життя чесного між людьми,
Держимось чесно свого слова
Й ні в чім лукавими не будьмо!...

4.VII.1964.

2. НЕПРАВДА.

Сонет.

Як неправди зродилось багато,
Як неправда панує повсюди,
Переповнена нею вся хата,
Переповнені нею всі люди!...

Видає на поталу брат брата,
І друг друга у закутку гудить,
Без пошани і батько, і мати,
І без серця в товариша груди...

Десь та Правда сховалась за море,
І кудись порозходились друзі,
Чорний підступ і юдство просторе

Запряглися удвох у супрузі...
Кволе серце завмерло в темноті,
І розлігта душа на Голготі...

8.I.1964.

3. БЕЗБОЖНИЙ.

Як та засохла деревина
Не дасть ні листя, ані плоду,
Отак безбожная людина
Не вродить доброго ізроду!...

Безбожний Совісти не має,
Саме лукавство в серці в нього,
Блаженства Божого не знає,
Бо не синок Він Трисвятого...

Він знать не хоче свого брата,
Йому в нещасті не поможє,
І легко стане хоч за ката,
В душі ж у нього все негоже...

Блаженна з Господом Людїзна:
Вона Його всім серцем любить,
І до Небесного полине,
Й повік Святого не загубить!

8.XI.1964.

4. ФАРИСЕЙСТВО.

Найбільший гріх поміж гріхами
То фарисейство те лукаве:
Воно веде до прірви-ями,
І допровадить до неслави...

Бо фарисей солодке каже,
А поза очі злобно лає,
І честь твою лукавством змаже,
Бо в серці Божого не має...

Лукавий й другу рие яму,
І підставляє спритно ногу:
За гроші зраджує хоч маму,
І душу продає убогу...

28.XI.1964.

5. БЕЗ БОГА.

Кругом насильство, скрізь неволя,
І брат здійсмається на брата, —
Оце тепер для світу доля,
Бо Правда Божая розп'ята...

І кожен пнеться жить без Бога,
Про Правду й Совість забуває,
Все проти брата суне рога,
І слова теплого не має...

Без Господа ж немає щастя,
Без Господа нема й спокою, ---
І мир на світі нам не дасться,
Як ми не підемо з Тобою!...
16.X.1964.

6. ДИЯВОЛ.

Як часто диявол людині
Нашіптує дії гріховні,
І подих у серці Святині
Винищує злобно упівні!...

І робить упала людина
Не те, що задумує й хоче,
Дияволу служить за сина,
Й йому помагає охоче...

Й чеснотне вона забуває,
Й дияволу нехотя служить,
А серце скорботне палає,
Й за Господом плаче та тужить...

23.XI.1964. Торонто.

7. ЛАПИ ДИЯВОЛА.

Коли несеш добро людині,
Конечно впре диявол лапи,
І почорніть волошки сині,
І сварку кине на Агали...

Ти сієш завжди тільки добре,
Даєш землі добірне зерно,
Диявол чесне і хоробре
На баламутне перевёрне...

19.VIII.1963. Гемілтон.

8. ЯК ТИ НЕ ВІРУЄШ У БОГА.

Як ти не віруєш у Бога,
То ти усохла деревина:
На згубу йде твоя дорога,
Й душа твоя у прірву лине...

В душі твоїй нема сумління,
Порожнє серце без любові, ---
Воно як темна ніч осіння,
Бо проти Правди вічно в змові...

Не любиш й рідного ти брата,
Не відаєш від дружби щастя, --

Душа твоя — як пустка-хата,
Чуже Блаженство йї Причастя!...

Гнила твоя уся істота,
Не знаєш щастя від родини, --
Від тебе сунеться темнота,
Диявол — друг тобі єдиний!..

21.XI.1964. Торонто.

9. УСТАНЬ ЖЕ, БОЖЕ!...

Тяжкий наш час, і розпинають
Святу Правдоньку повсюди,
І навіть з Церкви виганяють
Йї лукаві горді люди...

Кругом насильство та обмана,
І пнеться брат на спину брата,
Йї нема людини вже без пана,
Йї земля на підступи багата...

І служать всі вабкій Мамоні,
І щастям мріють, а всім гроші,
Йї ніхто не стане в обороні
Братів під тяготою ноші...

Кругом брати мої голодні,
І переповнені в'язниці,
Слова потоптані Господні
Йї немає братства й для годіться...

Йї зникає з світу все Прекрасне,
І бачим тільки дійсність голу, -
І скоро й сонечко погасне,
І гори вергнуться додолу...

Устань же, Боже, і Рукою
Своєю Сильною дай раду:
Поклич неправедне до бою,
І зnič у світі злу Принаду!...

І згине підступ та обмана,
І Правда праведна воскресне,
І заживе безбожна рана,
Йї на землю вернеться Небесне!...
30.VIII.1964.

10. БЕЗБОЖНІ.

На Церкву Праведну безбожні
Камінням кидають у люті,
І чорні їх слова порожні
В обман насмішливий узуті...

Безбожні Господа не знають,
Бо в серці в них нема Святині,
Творця душею не шукають
І чуд не бачать в Божім Чині...

Безбожні дикі від незнання,
В душі і в серці в них — темнота:
Не сьє їм Зоря Порання,
Усі думки їх - лиш про рота!...

14.XI.1963. Едмонтон.

11. ФАРИСЕЇ.

Ви з Церкви робите крамницю,
Щоб пожитися із неї,
І всю роботу вашу ницю
Вже знать, лукаві фарисеї!...

На голові -- шовкова Митра,
А в серці гордісна обмана,
І вся робота ваша хитра
На Церкві яtringється як рана...

І поділилась Церква Божа,
І не з'єднатись їй повіки, - -
Бо ваша праця вся — негожа,
Лукаві хитруни каліки!...

Та встане знов Христос з бичами,
І пожене підступних з Храму, - -
Йому не створите вже там,
Й почуєм воннощ Фіміяму!...

21.XI.1964.

12. ЮДА.

Найтяжчий удар --- то удар від друга,
Якому вірив, помагав, ---
Тепер від нього зла наруга...
Кому ж ти серце віддавав?...

Найбільший біль — то біль від зради,
Коли продасть тебе твій брат,
А ти в біді і без поради, ---
І біль зростає у стократ...

Коли побачиш -- брат твій юда,
Це найчорніше на землі, -
Спасіння зраднику не буде:
Втопився він у смертній млі...

25.IX.1963.

13. ГОЛОДНИЙ.

На Правду завжди я голодний,
На переднівку мов селяни,
І світ мені терпкий-холодний,
І все яtringить душевні рани...

Краплинку б ласки... Слово б
брата...

Хоч тінь від праведного слова...
Убога, мов вдовина, хата,
І праця вся - - як передмова...

Та завжди разом я з Тобою,
Як син із Батьком, Боже Милий,
І не звалить мене журбою,
Бо дух у мене - орлокрилий!...

8.V.1964.

14. ДОНОСИ.

Найбільше лихо - - то доно́си,
Як зрадно видає брат брата:
Вони кусливі, мов ті оси,
У нас їх знає кожна хата...

Донóси вщент руйнують духа,
Немов морози деревину,
Вони по серцю вдар об́уха,
І він чутний аж до загину...

Донóс на друга - смертна зрада,
Яка не прóститься повіки:
Вона укус труйливий гада,
Й презірство лиш на нього ліки...

1.1.1964.

15. НЕХАЙ ВОРОГ СМІЄТЬСЯ...

Сонет.

Нехай ворог сміється, як хоче,
Хай сміхом укорочує сили,
Хай з Чеснóти бездушно регоче
І приближує по́дих могили, - -

Та не спинить він Слово Пророче,
Й позостанеться Дух Орлокрилий,
І послухають вірні охоче,
Бо зо мною Ти, Господи Милий!...

І лину́ться із серця Віщання,
І душа понесеться Уго́ру,
І засвітить Зірниця Порання,

І побачу я Вись Неозору.
Й Дух заграє Голубкою в серці.
Як той легіт ніжний на озерці!...

23.XI.1964.

16. НАЙБІЛЬШЕ ЩАСТЯ.

Найбільше щастя - - жити з Богом,
Носить Його в своєму серці,
Тоді запахне нам Чертогом,
І тихо все, як на озерці...

Душа орлом несеться Вго́ру
Далеко Ввись під я́сні зорі.
Й Вселенну чує неозору
У безконечному просторі...

І в щасті мчуся я до Неба,
До Батька Рідного у гості,
І лину соколом до Тебе
В пахкі безмежні високóсті...

І тихо-тихо в мене в серці,
І чую: Дух вселився в нього,
Немов той легіт на озерці
В промінні ранку золотого!...

28.XI.1964. Торонто.

17. Я ИДУ ДО ЦЕРКВИ.

Я йду до Церкви, помолюся,
І розцвіте душа ясною,
Святої сили наберуся,
Й готовий знову хоч до бою!...

Бо серце стогне, серце плаче,
І помолитись прагне-хоче,
І все воно, ясне й гаряче,
До Бога лине, як пророче...

На все дістану в Церкві сили,
Душа моя полине Вгору,
Господь відродить можні крила,
І дійсність злагіднить сувору!...

Душа у Церкві розцвітає,
І в Церкві вищиться людина,
Дорога з Церкви впрост до Раю
І до Спасіння путь єдина!...

29.XI.1964. Едмонтон.

18. ЦЕРКВА — РІДНА МАТИ.

О Церкво, Церкво, Рідна Мати,
З Тобою буду я повіки, --
Щоб нам спасінну путь зазнати,
Ти подаєш цілющі ліки!...

Як ти до Церкви не вчанаєш,
То ти не повная людина:
В душі Найвищого не маєш,
І в тебе Образ людський гине...

15.XI.1964.

19. ТВЕРДЕ СЛОВО.

Держися все твердого слова
Й Святої думки не змінйай,
Бо чесна думка — не полова,
Й її крутіємством не збувай!...

Від холоду зів'яне квітка,
І згине й в літі без роси, --
Не пахне й пишна сухозлітка,
І в бур'яні нема красі!...

Чеснотне слово — Слово Боже,
А нечестиве — то обман:
Незмінна думка допоможе,
А легкозмінна як бур'ян!...

10.XI.1963.

20. ПОМИЛКИ.

Багато помилок недобрих
В житті своєму ти вчинив, --
Поступків юних, не хоробрих,
Яких ніколи вже не змив!...

А ти ж сприймав, що так і треба,
В чеснотність їх ти вірив все,

Що власне ними йдеш до Неба,
Що це Спасіння принесе!...

А видно, -- не дано людині
Пізнати Правду до кінця, --
І що тобі правдиве нині,
Змінитись може "правда" ця!...

А ти всю Правду тільки в Бога,
В Творця свого все шукай,
Й тобі постелиться дорога
До Правди Вічної у Рай!...

11.XI.1963.

21. СПОКІЙ.

Коли вже, Господи, настане
Забутий спокій на землі,
І Братство праведне кохане
Засяє Зіркою в імлі?...

Бо скрізь ненавидить брат брата
Й пильнує в рабство захопить,
І Правда Божая розп'ята,
Й нема спокою ні на мить!...

Й як спокій на землі настане,
Тоді і щастя буде в нас,
І все Святе, і все Бажане
Між нами з'явиться ураз!...

24.VIII.1964.

22. ДОЛЯ СВІТУ.

Господь задумавсь на Престолі,
І Долю світу вирішає:
Постійні стогони та болі,
Й кінця переступам немає!...

Хороший світ, — зіпсулись люди,
Й не хочуть слухати Закона:
Неправда скрізь, і війни всюди,
Й панує заздрісна Мамона!...

І гине світ, бо люд лукавий
Заснув у злі, забув про Бога, --
Він прагне лиш багатства й слави,
У бур'янах у Рай дорога!...

.....
Але пошлю на них кайдани
І пов'яжу усіх у пута, --
І хліба на життя не стане,
Й заплаче їх душа зіпсута!...

Минуться в муках довгі літа,
І всі пов'януть до Бога,
І всі складуть Йому обіта,
Що вільна тільки з Ним дорога!...

І сонце знов прекрасним стане,
І вільно дихатимуть груди,
Й до світу злине все Кохане,
І люди з Богом будуть всюди!...

22.XII.1964.

23. ПОКАЙСЯ!...

А гріх липкий, і все кусає,
І трудно вирватись від нього,
І часто пахощі розмаю
Його пронизують усього...

Тоді лиш з Господом єднайся,
І пригадай Христове Слово:
У всіх гріхах своїх покайся,
І повне прощення готове...

Покайтесь - найтяжче діло,
Бо як гріхи свої признати?...
А ти покайся у всьому сміло,
Так ніби Бог - твоя то мати...

Й на серці легко тоді стане,
І гріх чавити вже не буде,
І сонце радісне й кохане
Тобі світитиме повсюди!...

16.XII.1964.

24. ПЕРЕМОЖУ!...

Коли Господь живе зо мною,
І Дух Святий у мене в серці,
То не боюсь з безбожним бою,
І переможу в лютім герці...

Терпїть за Господа — то щастя,
Для мене легкий Хрест Господній
Бо сил дає мені Причастя,
І чую Дзвони Великодні!...

Мій милий, дорогий мій брате,
Будь з Богом Господом повсюди,
І будеш силами багатий,
Й тебе не вкүсять злобні люди!...

21.XI.1964.

† Іларіон.

ЧИ В СВІТІ ІСНУЄ ДІЙСНО ТІЛЬКИ МАТЕРІЯ, І БІЛЬШ НІЧОГО?

(Закінчення).

Ідеолог матеріялізму Ф. Енгельс писав: "Безконечність є протиріччя і вона повна протиріч. Протиріччям є уже те, що безконечність складається з одних тільки конечних величин, а між тим це саме так" (Анти-Дюринг, 49). До цього Мелюхин додає: "Коли б безконечність не складалася з окремих величин, то вона взагалі не могла б існувати, не мала б реальности" (Мелюхин, 167).

Неможливість матеріялістичного обґрунтування безконечности впливає з того, що безконечність стоїть поза рамками матерії.

Подібне ми маємо і з поняттям вічність, бо вічність — це безконечність в часі, це безчасовість.

Час — конечна величина, бо між певними подіями проходить конечна кількість часу. Матеріялісти говорять, що матерія може існувати лише в просторі і часі, бо її безперервний рух можливий лише при цих умовах. Рух матерії без простору або в безчасовості неможливий. Але вічність — це безчасовість. А як же бути з рухом матерії?

Послухаймо, як матеріялісти визнають вічність. "Вічність часу не треба розуміти в дусі того, що немов би Всесвіт безконечно старий в якомусь єдиному потоці часу. Йї треба розумі-

ти найперш усього в тому змислі, що нестворима і незнищима матерія мала й буде мати безконечне існування, незалежно від того, який був би часовий ритм змін її конкретних форм" (Мелюхин, 167).

І це пояснення? Ми тут бачимо, що матеріялісти, замість відповіді на питання про вічність, говорять про ритм часу. Ритм часу може бути й неоднаковий, але це аж ніяк не пояснює вічності, бо яким би не був ритм часу, він залишається таки конечним часом. Вічність же матеріялісти підмінюють словом безконечність, немов би безконечність — це зрозуміле поняття. Незрозуміле пояснюється незрозумілим же, але все це одягається в такі словесні форми, що складається враження, немов би відповідь дана.

Це показує безсилля матеріялістів матеріялістично обґрунтувати існування безконечности простору і вічності.

Як же все таки пов'язати зрозуміле нам конечне з незрозумілим безконечним? Матеріялістично — не можна, а релігійно — можна. Бог (Безконечний Вічний Дух, а не матерія) творить час разом з матерією і простором. Матерія і простір існують для Бога, мисляться і бачаться Ним у вічності, але сама матерія і простір існують в часі. До створення матерії

часу не було. Об'явлення Св. Івана Богослова говорить, що в майбутньому часу не буде (Об'яв. 10.6). Тоді матерія, можливо, перетвориться в щось, що не буде потребувати часу. Об'явлення говорить, що тоді все буде нове (Об'яв. 21. 1).

Підсумовуючи цей розділ, треба сказати, що матеріялізм, борячись з Вірою і метафізикою, сам побудований на вірі (що існує лише одна матерія) та на метафізичних поняттях (безко-нечність, вічність).

5. Духовне життя людини.

Думки людини, взагалі все духовне життя її — нематеріальне.

В антирелігійній книзі "Питання атеїзму", збірник, Київ, 1958, на ст. 20 написано: "Мисль — не тілесна, не речовинна, не матеріальна. Назвати мисль матеріальною, — писав В. І. Ленін, — значить зробити помилковий крок до змішання матеріялізму з ідеалізмом" (В. І. Ленін. Твори, т. 14, ст. 222).

Ці слова Леніна приносять багато клопоту сучасним матеріялістам, бо їм іде за всяку ціну зберегти "очевидну істину", що існує лише матерія і що за межі матерії не можна вийти. Дехто вже "підправляє" Леніна. Так, Д. А. Бирюков в книзі "Миф о душе", Москва, 1956 р. на ст. 24 пише: "Фізіологія вивчає матеріальні процеси, що відбуваються в нервовій системі й які є основою психічних процесів. В цьому зміслі психічні акти, що виникають в мозку, напр., думка — є матеріальними, але не речовинними".

Такі явища, як передача думок на віддаль, телепатія й ін., які ще так недавно заперечувалися матеріялістами, тепер науково стверджені як факт, хоч дехто з матеріялістів уперто ще не хоче визнати їх, бо важко пов'язати їх з матеріялізмом.

В журналі "Техніка — молодежи", Москва, 1961 р., ч.ч. 1, 2, 3 надруковано висловлювання багатьох вчених Советського Союзу з приводу питання: "Чи існує передача думки на віддаль". Є різні висловлювання. Цікаве висловлювання доктора медичних наук Н. Джавадіана, яке надруковане в ч. 2 на ст. 31-32. Він пише: "Думка не матеріальна і ніколи не може бути передана на віддаль, тільки вона мо-

же діяти на наші органи чуття... Це добре знають прихильники можливості передачі думки на віддаль, тому вони намагаються "матеріялізувати" думку. Вони вважають, що думка може бути передана за допомогою електро-магнетних хвиль, які, можливо, випромінюються головним мозком. Однак подібне міркування помилкове... Не можна шукати якогось зв'язку між думкою і біотоками мозку... Нема нічого більш містичного, фантастичного й абсурдного, ніж припущення, що біотоки мозку, як наслідок діяльності мільйонів клітин, що знаходяться в різних відділах головного мозку, є носіями думки".

Що існує щось надматеріальне, яке сильніше від матерії, свідчать факти, коли людина перемагає найсильніші інстинкти: розмноження і збереження свого життя. Во ім'я тієї чи іншої ідеї людина відмовляється від розмноження або віддає своє життя.

В попередньому розділі наводилися приклади, що можна вийти за межі матерії: воля, абстракції й ін. Сюди можна додати: добро, зло, краса, сумління, любов й ще багато дечого.

Все це свідчить, що існує і нематеріальне.

6. Розумність у всесвіті.

Відкіля взялися природні закони? Чому вони такі розумні? Бо хаосу в природі нема. Навіть там, де на перший погляд хаос, є певна закономірність.

В наш час завдяки електронному мікроскопові й іншим приладам вчені заглянули глибше в матерію. Скільки дивно-розумного вони побачили! Елементарні частинки, атоми, молекули — як вони розумно побудовані! А життя? Як воно виникло? Існує багато різних матеріялістичних припущень, але всі вони незадовільні і навіть найліпше розроблене припущення советського академіка А. І. Опаріна. Як збереглося життя? Бо білок — ця основа життя, твердіє при $t^{\circ} 56^{\circ}$ — 60° С. Тобто, досить лише на 20° С підвищити температуру, щоб життя загинуло. А яка складна цеглина життя — клітина! Навіть матеріялісти примушені визнати, що клітина набагато складніша найвеличезних фабрик. Вчений А. Утевський, член-корес-

пондент Академії Наук У.Р.С.Р. в журналі "Наука і життя", Київ, 1964 р., ч. 31 пише: "Величезний хімічний комбінат може здатися відносно простим порівняльно з електронно-мікроскопічною картиною клітини, що виконує свою дивну хімічну роботу".

Це клітина. А організм? Організм людини має 80-100 трильйонів клітин. Як розумно вони поєднані в єдину систему! В організмі декілька каналізаційних систем: кров'яна, лімфатична, нервова, харчоварна, печечна і цілий ряд внутрішніх секретій. Всі ці системи ізольовані одна від одної і в той же час найменше порушення в одній з них, розстроює всі інші.

Еволюція? А що таке еволюція? Звідкіля вона? Еволюція — це розумно направлена цілеспрямованість.

Чи міг би океанський корабель чи літак статися сам собою? Щоб метал, скло, дерево й ін. само себе обробило і само з'єдналося в корабель чи літак? Кожному зрозуміло, що тут потрібний розум. Але ж клітина, організм безмірно складніші ніж корабель чи літак! Висновок лише один: потрібний Розум, щоб утворити їх.

А небесні тіла! На нічому висять зірки, планети. Ще 3000 років тому в Книзі Йова (Біблія) написано, що на нічому висить Земля (Йова 26. 7). Тут же хочемо зазначити, що Біблія не говорила, що Земля стоїть на слонах чи китах. То люди придумали, бо в ті часи не розуміли — як це на нічому висить?

Яка організованість всесвіту! Який рух незчисленної кількості зірок! Лише Розум може утворити й упорядкувати рух незчисленних зірок. Якби була лише матерія, то був би хаос, бо дивна координація різних незчисленних сил можлива лише завдяки Розуму.

Тому, крім матерії існує ще Щось Надматеріальне, Розумне, Всемогутне. Ми називаємо — Бог.

Християнство говорить, що існує надзвичайно складний світ, утворений Всемогутнім Розумом — Богом. і людина у вічності буде пізнавати і цей світ і Бога. Цей процес пізнання буде йти безконечно, бо безконечно складний світ.

Матеріалістом же в наш час може бути або людина, що не знає сучас-

них наукових фактів, або упереджена людина, яка не хоче бачити цих фактів або перекирчує висновки з них. Св. Письмо пише: "Почуєте слухом, — і не зрозумієте, дивитися будете оком, — і не побачите... Затовстіло бо серце людей цих, тяжко чують вухами вони, і зажмурили очі свої, щоб коли не побачити очима й не почути вухами, і не зрозуміти серцем, і не навернутись" (Матв. 13. 14-15).

7. Християнство.

Християнство побудоване на вірі в існування Надматеріального, і поскільки на всьому і у всьому єдиний плян — на вірі в Єдиного Бога, Який як Абсолютний Розум і Всемогутній, створив усе і керує всім, як через утворені Ним природні закони, так і безпосередньо. Природні закони діють лише в матеріальному світі і недостатні для духовного життя, тому конче потрібний і безпосередній зв'язок Бога із створеним Ним світом.

Кожна людина відчуває Бога своєю безсмертною душею, лише дехто викривлює поняття Бога і робить богом матерію, чи людство, чи науку, чи націю, чи ще щось. Вони не називають те богом, але в суті визнають за бога, бо за ім'я якого іноді й життя своє віддають.

В цьому викривленню є вина й християн, які аж занадто матеріалізують Бога, наділяючи Його своїми людськими почуттями.

Бог — Безконечний, Вічний. Людина не може зрозуміти безконечности, вічности, а тому не може розумом збагнути Бога. Вона може сприймати Його лише душею, відчуттями з деякою допомогою розуму. Для вивчення ж матеріальних явищ потрібний розум з деякою допомогою відчуттів.

В наш час наука пішла далеко вперед, культурність людства виросла. Людей вже не задовольняє дитячо-примітивне розкриття поняття Бог. Але на жаль наша богословська література не урахує цього.

Наша преса дуже багато пише про політику, а для висвітлення глибин релігії відповідно до сучасного розвитку людей нема ні місця, ні грошей. Політична праця, без сумніву, потріб-

“БОГ І СВІТ”.

Митрополит Іларіон: “Бог і Світ”, читанка для молоді Недільних і Українських Шкіл і Родин. Частина перша: “Господь - мій Бог”, 1964. Християнська Бібліотечка, видає “Віра й Культура”, ч. 6, стор. 69. Ціна 50 центів.

“Як хочеш Господа пізнати,
То в серці чистому шукай,
Там Дух Святий і Божа Мати
Будують Праведному Рай!”

Це догматична істина християнської людини. Людина довгі часи роздумувала над тим, де б то знайти Початок Буття. І навіть не просвічена силою Божого Об'явлення шукала це Буття основне у чомусь життєдайному. Для представників йонійської групи, що її основоположником уважається Талес з Мілету, а він додатку є він узагалі батьком грецької філософії, основою Буття є Вода, бо вона зводжує насіння, щоб дати життя новим ествам. Для Анаксимена основним Буттям є повітря, для Діогена подих повітря, що родить поняття т. зв. “Душі Світу”. Представник метафізично-фізичної групи означає це Буття пливкістю речей: “Панта рей” все пливе.

Напружені сили всіх представників грецької філософії видвинули тільки пізніше новий принцип, що велить нам шукати Бога у нутрі нашого “Я”: “Гноті сеавтон” пізнай себе самого. Вершка думки грецькі філософи досягнули блискучим розумом Платона-Арістотеля. Перша ідея Платона, логічна прецизійність Арістотеля завертає думку Отців Церкви до людини, і велить їй шукати Бога у собі самому. “Палати” розуму людини та багатства глибин душі людини, це основи шукання Бога. Головним речником цієї думки є Блаженний Августин...

на, але не можна забувати і про релігійну працю. Це є конче потрібне, бо матеріалізм наступає, уперто наступає, сіючи недовір'я або сумніви до Релігії, до Християнства.

Ми повинні дати спротив, коли ми дійсні християни, а не лише на папері.

Прот. М. Овчаренко.

Григорій Савич Сковорода (1722-1794) своїм розумуванням дійшов до ось якого заключення: “Треба пізнати Бога, а щоб пізнати Бога, треба пізнати самого себе. Поки людина не знає Бога в самому собі, годі шукати Його в світі”.

“Ось Я стою під дверима та стукаю: коли хто почує Мій голос і двері відчинить, Я до нього ввійду, і буду вечеряти з ним, а він зо Мною. Переможцві сісти Я дам на Моєму Престолі зо Мною, як і Я переміг був, і з Отцем Своїм сів на Престолі Його” (Об'явлення 3, 20-21). Саме тут і представлене “Царство Небесне”, що про нього згадує Євангелист аж 33 рази...

Для нашого докладного пізнання цього “Царства Небесного” наводить Євангелист Матвій практичні приклади нашого Вчителя Ісуса Христа.

Серце “чисте” є умовиною, щоб стало воно Престолом для нашого Господа. “Серце чисте створи в мені, Боже, і духа праведного віднови в утробі моїй” (Псалом Покаяний 50-ий). Отже, Ісус Христос прийшов на світ як повна Людина:

“Він з нами жив Свій людський вік”.

Пречиста Діва Марія сповняє в нашому житті вищу, ніж роля, konieczність нашого Ангела Охоронителя:

“Пречиста Матінка Марія
Увесь світ пильно стереже,
Вона нам вірная Надія,

Що нас Господь почув уже”.

Пречиста Діва Марія дає нам запевнення, що наші щирі Молитви Господь уже почув...

“Людину Бог створив як сина,

Тому усім нам Він Отець,

Тому я Божая дитина,

Тому Господь - то мій Творець!”...

Синівство Боже, що так сильно підкреслюють Отці Святої Церкви, не все належно розуміє сьогодиншній “світ”. Світ матеріалізму не хоче бути подібним до свого Творця тим, чим людина має бути подібною до Бога: Духом...

Але всі, хто вибрав Бога добровільно своїм Отцем, стаються Божими дітьми.

Провідіння Боже представляє Блаженніший Автор по-мистецькому, що

в його строфах блискотить богословським знанням:

“Господь про світ Свій ревно дбає,
Та ми не бачимо того, —
Його дбанням кінця немає,
У всьому ж слід чудес Його!”...

Найкращим з усіх є аргумент про космос, — порядок. Порядок є промислом вічного Ума, “та ми не бачимо того”...

“Життя основа — це Родина,
Родина — Церква це Мала,
У ній навчається дитина,
І зберігається від зла”.

Великий Учитель і Святитель Іван Золотоустий навчає, що родина, то Мала Церква. Христос благословляє дітей: “Тоді попринесли діток до Нього, щоб Він доторкнувся до них, Учні їм докоряли. А коли спостеріг це Ісус, то обурився, та й промовив до них: “Пустіть діток до Мене приходити, і не бороніть їм, бо таких Царство Боже!” (Марк. 10. 13-14). Цю Малу Церкву поставив наш Спаситель в основу нашого Спасіння: “Поправді кажу вам: коли не навернетесь, і не станете як діти, — не ввійдете в Царство Небесне!” Це чудове Царство Небесне, що особливішим способом притаманне Євангелії Святого Матвія... Але Церква не складається тільки з дітей. Вона мала тим, що гурток, це найтісніша спільнота, це Родина. Вона міцна, ця Церква:

“Міцна Родина тільки та,
Коли Господь її основа:
Любов, і Мир, і Чеснота
Для неї Дари Бога Слова!

.....
“В житті щасливому Родина - -
Це Церква Божая Мала, ---
І ми всі дбаймо про єдине:
Щоб Церква квіткою цвіла!...”

Блаженніший Автор порушує всі kwestії теологічного обсягу, крім есхатологічних: про смерть, суд, Небо, пекло. На мою думку прийде й друга частина, що завершить цей гарний цикл богословської думки... Бо для початкової Читанки ці теми були б трудні.

Однак Блаженніший Автор не обмежує себе тільки до суто теологічних наших завдань. Він порушує теж kwestії суспільного характеру. А що найважливіше, кладе перед нами сильну Заповідь:

“Твій Рідний Край - - це рідна Мати,
Люби ж, як Матір, Рідний Край!
У ньому жити й померати —
Це наш солодкий земний Рай!

.....
Немає ліпшого, як Мати,
До неї наша вся любов, —
Люби ж за Рідний Край страждати,
За нього лити піт і кров!...”

Хочу закінчити мої скромні думки про дуже цінну працю — дороговказ нашого трудящого Митрополита ось якими висновками: “Бог і Світ” буде необхідним доповненням теологічних істин для вчителів Недільних і Рідних Шкіл.. “Бог і Світ” буде додавати патріотичного духа вчителям і учням...

Живемо в інших обставинах, ніж ми жили на Рідній Землі. Там Священик учив Закону в школі. Діти Закону приймали з повагою з його уст. Тут учителями Релігії є й миряни... Це треба сильно підкреслити, як додатний прояв їхнього християнсько-національного світогляду.

З гімназії виносили учні доволі сильне підготування, теологічне навіть. Там учено в школах (річ ясна — на рідних землях): Літургіку, початки філософії, Апологетику. Отже, спитати б себе, як заповнити браки тутешнього поминення навчання Релігії, як шкільного предмету?

Треба користати з нагоди, що Бог послав нам трудящого Науковця, що звертає пильну увагу на Малу Церкву, що нею є Недільна й Українська Школа... “Бог і Світ” написав Блаженніший Автор віршем. А це допоможе дітворі не одне вивчити напам'ять...

Не могу мовчки поминути цієї золоті думки, що сьогоднішня теологія її високо підносить. А саме: “Постійне творення” Богом Отцем.

По думці атомістів, яких основоположником являється Левкіп, атом був неподільний. Святий Павло, що був ученим великої ваги, уживає слова “атом” на означення неначе “подиху” частинки часу, цебто вважає, що він ділиться. Бо згадуючи про останні дні перед Страшним Судом, він погодив думку теологічну, що “всі мусять умерти” з їхнім воскресенням, даючи цьому вираз у формі: “Ен атомо” (1 Кор. 15. 52). Який це мірник часу, годі збагнути.

Цей самий атом сьогодні поділився. Яким часом це ділиться? Але поділ цей є фактом, що є творчою міццю Бога Творця. Він постійно творить, твердить Митрополит Іларіон:

“Господь створив Свою Людину,
І далі творить в ній усе:
І цю найменшу волосину,
І розум щедрий Він несе!”...

О. Д-р Степан Сасс.

РІЗДВЯНІ ПРИВИТИ.

● Ваше Блаженство!

Дякую Богові, що й цього року маю піднесення повітати Вас із Святом Світлого Різдва Христового!

Бажаю радості та того святого душевного миру, про який співали Анголи і якого приніс Христос Господь у серця відданих Йому християн.

Засмучується ця радість тим, що там, в Україні, не можуть мати її в спокої наші вірні в царстві богопротивних... Але віримо, що й над ними змилюється Господь. Від нас треба тільки гарячих Молитов за них.

Нехай же буде з нами Бог і з ними!

Бажаю від себе, від Духовенства і вірних Вам повного здоров'я та Божої помічі!

З Молитвами за Вас

† Архiepіскоп Михаїл.

● Христос Рождається!

Ваше Блаженство, Блаженніший Владико Митрополите!

У величні й радісні дні Різдва Свят прошу прийняти від мене, Всечесного Духовенства, Преподобного Монашества та Боголюбивих вірних нашої Західньої Єпархії наші щирі й сердечні Різдвяні привітання й побажання, які ми приносимо Вашому Блаженству, як Первоієрархові нашої Святої Православної Української Церкви, невтомному працівникові на ниві науково-богословській, церковно-релігійній і культурно-громадській.

Одночасно вітаємо з Новим 1965 Роком Божим. Молимо Милосердного Господа Бога, щоб Він і в цьому році щедро благословляв трудолюбиве життя й величезної ваги, великого історичного значення, працю Вашого Блаженства на Славу Божу, для добра Св. Православної Української Церкви та всього Українського Народу!

Нехай зберігає Ваше Блаженство Господь у добром здоров'ї на многі літа!

Вашого Блаженства, з любов'ю у Христі

† Андрей.

● Його Блаженство, Митрополит Іларіон, Вінніпег, Ман. Канада.

Дорогий, Блаженніший Владико! Христос Рождається!

Зичу Вам з глибини серця миру й радості надходячих Різдвяних Свят. Щедроті милости й Благословень Народженого нам Господа, Логоса Життя, що провадить нас до Отця Могутністю Духа Здійснення, нехай будуть з Вами і ще довгі роки підтримують Ваші дні життя на добро нашої Церкви.

Ваш з любов'ю й повагою собрат у Христі, — † Митрополит Іоанн.

● Блаженніший Владика Іларіон, Голова Української Греко-Православної Церкви в Канаді, Вінніпег, Ман.

Слава Богу!

Ваше Блаженство!

Просимо прийняти наш сердечний Різдвяний і Новорічний привіт і побажання всього найкращого для Вас, Преосвящених Владик. Всечесного Духовенства та всіх вірних Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

Христос Рождається!

Комітет Українців Канади, Централя.

В. Кохан, Екзекутивний Директор.

● Голова Української Національної Ради. До Його Блаженства, Блаженнішого Митрополита Української Греко-Православної Церкви в Канаді Іларіона.

Ваше Блаженство, Блаженніший Владико!

З нагоди Свята Різдва Христового і Нового Року, в імені Президії Української Національної Ради і в своєму власному, пересилаю Вам, Владико, наші найкращі побажання.

Нехай Всевишній із Своім Єдинородним Сином і в цьому році благодарить Ваше Блаженство всіми Своїми ласками і щедротами в служінні Християнській Вірі і Українській Церкві на добро і славу українському народові.

На многі літа, Владико! Христос Рождається!

Осип Бойдунік.

● До Його Блаженства, Високопреосвященнішого Владика Митрополита Іларіона, Вінніпег, Канада.

Ваше Блаженство, Високопреосвященніший Владикі!

З святими днями Різдва Христового і Нового Року, просимо Вас, Ваше Блаженство, прийняти якнайсердечніші вітання від Сенату,

Професорського Збору, Студентства та Співробітників Українського Вільного Університету.

При цьому пересилаємо найкращі побажання для Вашого Блаженства у Новому Році і всього добра від Новонародженого Сина Божого, а найбільше здоров'я та енергії, многих літ Апостольської діяльності Вашого Блаженства для кращого і світлого майбутнього на-

шої Святої Української Церкви та Народу.

Разом з нашими сердечними побажаннями звертаємося до Вас, Блаженніший Митрополите, з проханням про уділення нам Архипастирського Благословення і Святих Молитов для нас усіх.

З висловами найвільнішої відданості й пошани Проф. Д-р Василь Орелецький.

КУЛЬТУРА Й НАУКА.

● В січні 1965 року виходить з друку нова книжка проф. П. Ковалева: "Слов'янські фонети, їх походження і історичний розвиток" (Нью-Йорк, 1965). Книжка охоплює історію всіх слов'янських мов і є спосібником для вивчення історичної порівняльної граматики слов'янських мов. Нею можуть користуватись як наукові робітники-славісти, так і студенти слов'янських відділів університетів і коледжів, а також усі, хто цікавиться проблемами слов'янського мовознавства і українського зокрема.

Книжка буде в твердій оправі з золотими відтисками, з двокольоровою титульною сторінкою — українською і англійською.

● **Українські народні мелодії.** Уже появилася з друку другий з десяти томів Збірника українських народніх мелодій, зібраних і опрацьованих відомим нашим музикологом і знавцем народньої пісенності проф. Зиновієм Лиськом.

Найперше видано другий том, що охоплює мелодії від 1 до 1250. Дальші зібрані професором З. Лиськом мелодії будуть вміщені в третьому до десятого томах. Перший том, що появиться згодом, вміщуватиме критичні огляди й аналізи усього матеріялу, як також статистичні зіставлення та речеві й іменні показники.

Цілість буде охоплювати 11.500 мелодій з нотним записом і визначенням, коли і в якій місцевості України дана мелодія була записана, з якого джерела була взята, до якого жанру належить і яка її мелодична, ритмічна і формальна характеристика. Кожен том у форматі великої вісімки буде мати може 600 сторінок друку в твердій обкладинці, оформленій відомим мистцем Петром Холдним ("Новий Шлях").

● **Текст підручника історії.** Едмонтонські "Українські Вісті" подають, що на основі англійського видання "Енциклопедії Українознавства" виправлено текст підручника історії для албертійських шкіл, що має заголовок: "Наша європейська спадщина".

Донедавна в тому підручнику історія Росії починалась від Києва, а Володимира Великого названо російським князем. Тепер на інтервенцію відділу КУК в Едмонтоні і Едмонтонської станиці Українського Публіцистично-Наукового Інституту цю помилку виправлено.

В підручнику історії тепер подано, що Київська Русь це не Росія. Київську Русь треба пов'язати з Україною, а назва Росія стосується Московського Князівства, яке, починаючи з XIV століття, стало зав'язком пізнішої Російської імперії. ("У. Г.")

● **Тиждень української культури в польському радіо.** Починаючи з 7-го грудня 1964-го року, польське радіо провадило Тиждень української культури. По першій і другій програмі кілька разів на день радіослухачі Республіки мали можливість почути українські поезії та уривки з прозових творів, пісні і музику наших композиторів у виконанні польських митців, а також виступи Київської капели бандуристів та хору "Думка".

● **Збірник українських оповідань.** У Берлінському видавництві "Ноес Лебен" вийшла книга "Україніше Ерцелер". Це антологія українського оповідання, що охоплює період від Шевченка до сучасних радянських письменників. Упорядкували її літературознавці Ернст Доргоф і Карл Руні. Книга має примітки та короткі біографічні довідки про життя й творчість кожного з представлених письменників. У післямові Карл Руні зазначає, що вихід у світ цієї збірки є продовженням серії видань, які знайомлять читачів з творчістю усіх народів. Українські оповідання в такому порівняно широкому діапазоні пропонуються німецькому читачеві вперше.

● **Бібліотека Румунської Академії Наук.** Дуже велику кількість книжок налічує Бібліотека Румунської Академії Наук, — 4 мільйони. Вона має, окрім цього, велике зібрання періодики 6.6000 рілкісних видань, близько 10 тисяч рукописів, 570 тисяч документів і 40-тисячну колекцію марок. Зарахована ЮНЕСКО до найбільших книгозбірень світу. Біблі-

отека підтримує зв'язки з 6 тисячами наукових закладів за межами Румунії.

● **Скільки може бути слів у мові.** Науковий співробітник угорського Інституту лінгвістики Йозеф Келемен після тривалих досліджень встановив, що лексикон угорської мови

складає 800 тисяч — мільйон слів. Сюди входять і складні слова, а також спеціальна термінологія. Звичайні люди у повсякденній мові вживають приблизно 5 тисяч слів. А письменник Янош Арань, якого літературознавці вважають блискучим стилістом, використав у своїх творах близько 23 тисяч слів.

ЦЕРКОВНА ХРОНІКА.

● **Різдвяна Богослужба Блаженного Митрополита Іларіона** відбулася 7-го січня рано-ранці у Всеканадській Катедрі Пресвятої Тройці в Вінніпегу. Сослужили йому Отці Протоєреї: Михайло Юрківський і Єроним Грицина. Співав хор під управою проф. Вол. Богоноса.

● У неділю 10-го січня Блаженний Митрополит Іларіон відслужив Різдвяну Богослужбу в Соборі Св. Покрови в Вінніпегу. Сослужив йому О. Іван Стус. Співав хор під управою п. Ярослава Коптія.

Різдвяні Богослужби Владика Митрополита служив високоврочисто. Сильно проповідував на тему: "Чого нас навчає Різдво Христове".

Служба із Собору Св. Покрови передавалася на Радіо від год. 11 до 12, з проповіддю.

Допомагали при Службі 5 Іподияконів, студентів нашого Богословського Православного Факультету Колегії Св. Андрея.

● **День народження Блаженного Митрополита Іларіона.** Наш Митрополит, Блаженний Іларіон народився 2 (15) січня 1882-го року.

У суботу 16-го січня все Духовенство м. Вінніпегу з своїми п. п. Добродійками зібралося ввечері в митрополичій резиденції і сердечно привітали Митрополита з днем народження. В імені Духовенства Митрополита вітав теплим словом Єпископ-Вікарій Борис.

Митрополиту Іларіонові сповнилося повних 83 роки життя, з 15-го січня пішов вік 84-ий.

Митрополит сердечно дякував усім, хто вітав його.

● **"Бережімо й шануймо свою націю!"** Це Різдвяне Послання Блаженнішого Митрополита Іларіона виголошувалося 7-го січня ц. р., на перший день Різдва Христового, по всіх Греко-Православних Українських Церквах всієї Канади. Це ідеологічне Слово вся православна Канада слухала з великою увагою.

● **Конференції Духовенства і представників від Парафій.** Блаженний Митрополит Іларіон поблагословив, щоб надалі щорічно відбувалися конференції Духовенства й представників від Парафій Середньої Єпархії. Го-

ловуючим цих Конференцій буде Преосвященніший Борис, Вікарій цієї Єпархії.

Перша Конференція відбудеться восени 1965-го року.

● **Освячення Антимінсів.** У неділю 3-го січня 1965-го року в Церкві (Каплиці) Св. Іларіона в Вінніпегу відбулося Освячення Антимінсів. Чин Освячення довершив Блаженний Митрополит Іларіон, йому сослужив Преосвященний Борис та О. Архимандрит Іов.

По Освяченні Антимінсів відслужена була Св. Літургія.

Над Антимінсами відслужені були ще Св. Літургії також 7-го і 10-го січня.

● **Святоандріївський Вечір.** В неділю, 13-го грудня, 1964-го року в Колегії Св. Андрея Богословське студентське Товариство відсвяткувало, як і рік річно, Святоандріївський Вечір. Рано відбулася в Каплиці Колегії Св. Літургія, яку правив Єпископ Борис та Архимандрит Іов, Настоятель Богословського Факультету.

Увечері відправлений був о год. 7-ій Мольбень, а по тому відбулася Академія студентськими силами: реферат, співи, декламації.

Митрополит Іларіон, як і рік річно, виголосив Слово на тему: "Андріївська ідеологія в Українській Церкві". По Концерті — чайне прийняття. Колегіяльна галя була переповнена.

● **Слово в Україну.** У Свят Вечір 6-го січня 1965-го року було надане в Україну по радіо Слово Митрополита Іларіона: "Шануймо й любимо свою націю!"

● **Церковний Собор.** У місті Вінніпегу 22, 23 і 24 травня (субота, неділя, понеділок) відбудеться черговий XIII Собор Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

● **Всеканадська Конференція Духовенства** відбудеться в п'ятницю 21-го травня.

● **Нова Церква.**

До Його Блаженства, Блаженнішого Іларіона, Митрополита Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

Ваше Блаженство!

Ділимося з Вами, Владико, великою радіс-

тю, і повідомляємо Ваше Блаженство, що Громада Св. Володимира Великого в Мус Джа закінчила будову величного Храму.

Сердечно просимо, Ваше Блаженство, благословіть нашу Громаду перейти із долішньої частини Храму в горішню, щоб вірні ще з більшою радістю зустріли і прославили Новонародження Господа нашого Ісуса Христа.

Владико, Велике Освячення Храму — Архирейським Чином, Громада плянує відбутися в літі 1965-го року.

Сердечно вітаємо Ваше Блаженство з великим Святом Народження Сина Божого і з Новим Роком!

За Управу Громади: Голова Громади Володимир Сахній. Голова Будівельного Комітету Корнель Бозак. Секретар Громади Дмитро Остапович. Настоятель, О. Павло Зміївський.

● Громада Св. Володимира Великого в Мус Джа, Саск.

Благочестива Громадо!

Я одержав радісну вістку, що Громада Св. Володимира Великого в Мус Джа закінчила будову свого величного Храму.

Щиро радію цією вісткою і сердечно вітаю всю Благочестиву Громаду з великим досягненням.

Благаю Милосердного Господа, щоб допоміг і все далі докінчити, а всім тим, хто чимнебудь допомагав Громаді в цій великій історичній побудові, благодаю в Господа віку довгого, а здоров'я міцного!

Усім Вам шлю свою щирю подяку і Архирейське Благословення!

† Митрополит Іларіон,
Ваш постійний богомольць.

● **Нова праця Митрополита Іларіона. — різдвяний дарунок усьому українському народові!**

Вийшла нова праця Митрополита Іларіона: "Бог і світ". Це читанка для молоді Недільних і Українських шкіл та для родни. Частина перша: Господь — мій Бог.

Книжка має 72 ст. Ціна 50 ц. У книжці 18 таких розділів:

1. Господь і Бог. 2. Божий світ. 3. Найбільший Божий твір — людина. 4. Бог — Опікун людини й світу. 5. Родина. 6. Молитва. 7. Без Бога жить не можна. 8. Совість — око Божє в людині. 9. Хто кається, тому Бог прощає. 10. Найбільший маєток — то друзі. 11. Праця — то ціль і основа нашого життя. 12. Як жити в світі. 13. Церква Божа. 14. Найперше Тайнство — Причастя. 16. Ікони-Образи. 16. Рідна мова. 17. Любімо Україну! 18. Люблю я Господа найбільше. Стовничок до цієї книжки.

На кінці книжки дано Послання Митрополита Іларіона: "До всіх українських благочестивих Родин та до молоді".

До молоді Митрополит Іларіон пише в кінці свого Послання:

"Бог і світ -- це основа нашого буття, це підвалина людства, це серце всієї нашої світової науки! Звичайно, подаю тут початки цього в доступній для молоді формі.

Українська молодь, — закликаю тебе до пізнання Бога й світу, до вироблення собі правдивої думки: Служи своєму Богові і своєму народові! Це нехай стане тобі за ціль твого життя!

А служити народові — то служити Богові!

Ніколи не забувай Господа Бога, тзюого Творця, ніколи не забувай і України, твоєї первобатьківщини!"

● **В Москву!** Одним з провідників Папи Павла VI в Індію був Архiepіскоп Уестмінстерський Джон Хинем. При поверненні з Індії Папа послав Арх. Джона в Москву для переговорів з советським Митрополитом Никодимом, що вірно служить комуністам.

● **Книга Ісуса, сина Сираха.** При розкопках біля Мертвого моря знайдені куски з д. жидівського тексту "Книги Ісуса, сина Сираха". Це остаточно стверджує, що оригінал цієї Книги був давньогрецький а не грецький.

● **Четверта й остання сесія Ватиканського католицького Собору** почнеться 14-го зересня цього 1965-го року.

● **Чи винні жиди в "Боговбивстві".** Голова православних, з Римом поєднаних, коптів, Патріарх Кирил VI скликає "протиу собор", — собор всіх Патріархів та Єпископів Єгипта й Ефіопії, щоб розглянути справу винности жидів у Боговбивстві. У відозві про це рішення Ватиканського Собору в цій справі зветься "імперіялістичною сionістичною змовою".

Навпаки, в Римі вже організований жидівсько-католицький дослідчий центр, якого завдання — боротися проти антисемітизму. Такі центри заснуються й по інших державах, напр., в Іспанії, Південній Америці. Преса подала, що Папа Павло VI ставить це питання ще раз і на біжучу IV сесію Ватиканського Собору.

Хто хоче добре зрозуміти справу поєднання Церков, хай читає монографію Митрополита Іларіона:
"ПОДІЛ ЄДИНОЇ ХРИСТОВОЇ ЦЕРКВИ".

1958 рік, 384 сторінки

ВІДУКИ НАШИХ ЧИТАЧІВ.

“Релігійність Тараса Шевченка”.

Щиросердечно раджу прочитати кожному українцеві та українці книжку: “Релігійність Тараса Шевченка”. одну із праць останнього часу невтомного українця, видатного мужа нашої доби і науковця Митрополита Іларіона.

Від видання першої книжки “Кобзаря” Т. Шевченка у 1840 році до сьогоднішніх днів не знайшлося особці, яка б так глибоко заглянула в душу й серце Великого Кобзаря та відповідно зробила б аналіз його творчості у питанні релігійності, як зробив це Митрополит Іларіон.

Хай же тішиться і радується благородний і вірний син Рідної Неньки України, Блаженніший Владика Митрополит Іларіон за твердо вибиту зброю з рук тих, хто спекулює Шевченковим генієм.

Своєю чесною, глибокообдуманною, обоснованою працею автор викриває фабрикантив, нав'язувачів атеїзму Шевченкові для своїх корисних цілей, що є логічно кажучи, грабунком серед білого дня.

Та хай нап'ються з цього чистого, здорового, прозорого джерела також і Шевченкознавці, щоб не заводили народ у блуд.

Закінчив Блаженніший Владика Митрополит Іларіон свою дорогоцінну працю про релігійність Тараса Шевченка такими Шевченковими словами, над якими мусять подумати особливо комуністи, які видають сотні тисяч “Кобзарів”, перероблених для своїх цілей, а саме: “Дуріть себе, чужих людей,

Та не дуріть Бога!...

Третяк.

НІ, — ТИ НЕ ВМЕР!

Заплакала Україна, голову схлипла,
Поховали у Каневі найкращого сина, —
Краси й сили Батьківщини, Великого Співця.
Генія, пророка, нації творця!
Поховали його там де він заповів,
На милій землі широких степів.
Де золотим ланам краю немає,
Де красунь Дніпро в блакиті гуляє!
Схаменулись вороженьки, позбувшися тіла.
Бо дух його невмирущий могутні має крила.
Пророчі думи й заповіті гартують нас і
кличуть
Одностайно дружбо стати, ворожі кайдани
порвати!

**

*

Ні! Ти не вмср, Ти серед нас,
Великий наш Тарас і найдорожчий самоцвіте!

Іпоки житимуть — ростимуть козацькі діти,
Будеш з нами зеленіти, Український Квіте!
Третяк.

“Бог і світ”.

Ваше Блаженство,

Блаженніший Владико!

Безмежно дякую за добру гарну книжечку, надіслану мені: “Бог і світ”.

Скільки душевного тепла в її змісті, скільки гарячих, щирих слів-розради!

Пошли, Боже, щоб ця мала дитяча “Біблія” розтопила льодові серця людські та пригадала блудному світові про Бога!

З глибокою пошаною А. Нестеренко з родинкою. 1964.

● **Дорогий Владико!**

Дякую за книжечку “Бог і світ”! Дуже цікава праця для виховання дітей.

Проф. П. Ковалів.

● **На працю знову!**

Дорогий Владико і Друже наш незабутній!
Дозвольте висловити радість серця мого, радість променем Божої ласки осяяну, — що Ви вже не тільки знову світ красивий, хоч і грішний він, бачите, але й служите Господеві, подорожуєте... Справді, це чудо милости Його!...

Нехай же зміцнюються сили Ваші та свята Муза частенько “загощує” до Вас...

“Я весь горю, душа щаслива”...

Полум'ям перекидається й до мого серця, часом утомленого, життям пораненого.

Як горимо ми огнем небесним, тоді переможемо все.

Щастя Вам, Боже!

З любов'ю та пошаною Ваш

Д-р Ів. Кмета.

● **З нагоди...**

Ваше Блаженство!

З нагоди 24-ліття Вашої Архипастирської праці у Христовому Винограднику дозволю собі скласти Вам мої синівські найщиріші побажання. Вітаю Вас, Ваше Блаженство, як мого Архипастиря і мого незабутнього Ректора Холмської Духовної Семінарії, в якій я під Вашим добрим наглядом приготувався для праці на Христовій ниві.

Нехай же, Ваше Блаженство, Всемилолюбний Господь грамає Вас і надалі у Своїй міцній Опіці, щоб Ви ще довгі роки могли просвітлювати наші нові духовні кадри так, як це є зараз в Канаді.

Нехай же, Довогий Владико, світиться світло Ваше і надалі перед людьми, щоб вони бачили Ваші добрі діла для нашого українського народу, та щоб за Вашим прикладом прославляли Отця нашого, що на Небі.

На многії літа!

О. В. Боровський.

УСІ ДОПОМАГАЙМО "ВІРИ Й КУЛЬТУРИ!"

● На Фонд. Пересилаю на "Віру й Культуру" 5 доларів. Архiepиcкoп Микхaїл.

Сердечно дякуємо!

● На Фонд. Посилаю грошовий переказ на суму 10 доларів на Пресовий Фонд цінного місячника "Віра й Культура". О. Прот. К. Квасницький.

Сердечна подяка!

● З Похорону.

При цьому передається на Фонд "Віри й Культури" 5 доларів, які були зібрані на Похороні бл. п. Ядвіги Ксьондзини, Смато, Саск.

З християнським привітом Отець М. Стеценко.

Усім сердечна подяка!

● З Похорону. В прилозі пересилаю 10 дол. на Видавничий Фонд "Віри й Культури" з Похорону бл. п. Петра Пінчука, Порт Кредит, Онт. З християнським привітом, в імені родини покійного: О. Ф. Легенюк.

Усім сердечна подяка!

● Коляда. При цьому посилаю Коляду:

1. На Фонд "Віри й Культури" 10 дол.

2. На Скитальчаків 10 дол.

Разом 20 доларів.

З доброзичливістю Прот. Василь Горохівський.

Сердечна подяка!

● На Фонд "Віри й Культури" зложили:

1. С. Навленко	\$2.00.
2. В. Перепелюк	\$2.00.
3. Отець Протоерей Коваленко	\$1.00.
4. Зосим Данчук	\$1.00.
5. Іван Веґера	\$1.00.
6. Отець Н. Житинський	\$1.00.

Усім сердечна подяка!

СЕРЕД НОВИХ КНИЖОК.

Як ми багато раз уже подавали, в советських виданнях, які тут нотуються, звичайно повно комуністичної агітації. Повно цієї агітації в виданнях красного письменства, не мало її і в творах наукових.

Взагалі советські видання — це творчість за чужим диктатом!...

Красне письменство.

● Українська балада. Антологія. Редак. колеґія: М. П. Бажан, О. Є. Засенко, С. А. Крижанівський та інші. Київ, 1964 рік, 560 стор. Видано 3.500 прим.

● Аґата Турчинська: Дитинство поета. Поема. Київ, 1964 рік, 64 ст. Видано 20.000 примірників.

В цій поемі розповідається про дитинство Тараса Шевченка.

● Василь Кучер: Намисто. Роман. Київ, 1964 рік, 388 ст. Видано 65.000 прим.

● Анатолій Свбботин: За землю рускую. Історичний роман. Москва, 1963 рік, 744 ст. Видано 100.000 прим.

Головна дієва особа — Олександр Невський.

● Еллінские поэты. Переклад В. В. Вересаєва, Москва, 1963 рік, 408 ст. Видано 25.000 примірників.

● Поэты лирики древней Эллады и Рима. Переклад Я. Голосовкера. Москва, 1963

рік, 240 ст. Видано 10.000 прим.

● Теодор Драйзер: Сестра Керрі. Роман. З англійської переклала Е. Ржевуська. Київ, 1964 рік, 430 стор. Видано 75.000 прим. Видання друге.

Ця книжка змушує багато думати, багато й навчає. Мова літературна, добра. Головна ідея — не в грошах щастя людини, і не в життєвій славі.

● Костянтин Басенко: Дітям до шіснадцяти. Гумор. Київ, 1964 рік, 210 ст. Видано 15.000 прим.

Переважно висміювання молоді, яка ухиляється від праці, т. зв. "стиляг".

● Ів. Деснянський й: Україна — Скито Роксолянія. Лондон, 1964 рік, 128 ст. Накладом автора.

Тарас Шевченко.

● Т. Г. Шевченко. Біографія літератури про життя і творчість 1839-1959 роки. Том I-ий 424 ст. Том II-ий 604 ст. Склали: І. З. Бойко, Г. М. Гімелъфoрб, О. Д. Кізлик та інші. Видання Академії Наук, Київ, 1963 р., видано 1500 прим.

● Джерела мовної майстерності Т. Г. Шевченка. Збірник статей. Редакційна колеґія: І. К. Біловод, Л. А. Близниченко, В. С. Ващен-

ко та інші. Видання Академії Наук. Київ, 1964 рік, 164 ст. Видано 1450 прим.

Література.

● А. А. Сахалтуєв: Л. М. Толстой і українська література. Київ, 1963 рік. 142 ст. Видано 30000 прим.

● С. М. Флоринский: Русская литература. Підручник літератури для середньої школи. Десяте видання. Москва, 1964 рік, 296 ст. Видано 2000 прим.

● О. В. Мишанич: Література Закарпаття, XVII-XVIII століть. Історико-літературний нарис. Видання Академії Наук. Київ, 1964 р. 116 ст. Видано 900 прим.

● Труды отдела древнерусской литературы. Том XX. Актуальные задачи изучения русской литературы XI-XVII веков. Видання Академії Наук, Москва, 1964 рік, 452 ст. Видано 1700 прим.

Дано 26 статей окремих учених.

● Л. П. Александрова: Русская советская литература. Київ, 1964 рік, 299 ст. Видано 5000 прим.

Мова.

● А. П. Козаль: Культура української мови. Київ, 1964 рік, 196 ст. Видано 50.000 примірників.

● Структурно-математичні дослідження української мови. Видання Академії Наук. Київ, 1964 рік, ст. 100. Видано 935 прим.

● Теоретические проблемы современного советского языкознания. Видання Академії

Наук. Редакційна колегія: акад. В. В. Виноградов, акад. Н. И. Конрад і інші. Москва, 1964 рік, 160 ст. Видано 5700 прим.

Дано 18 статей.

● Н. М. Шарский: Лексикология современного русского языка. Москва, 1964 рік, 316 стор. Видано 36.000 прим.

● И. Ф. Нелюбова, И. Г. Чиликина, П. Г. Горная: Современный русский литературный язык. Київ, 1964 рік, 302 ст. Видано 18.200 прим.

Словники.

● В. В. Радлов: Опыт словаря тюркских наречий. В чотирьох томах, 8 книжок. Видавництво Академії Наук, Москва, 1893 р. Перефотографовано 1963 р. Видано 3000 прим.

Василь Васильович Радлов (1837-1913) 50 літ присвятив вивченню тюркології. Його знаменитий Словник виходив з 1888 по 1911 рік, було 4 томи. Тепер кожен том розбитий на дві частини, великого об'єму, приблизно по 1000 колон у кожному з 8 півтомів. Словник має світове наукове значення.

● Словник мови Шевченка. В двох томах. Том I-й має 484 ст. і обіймає 4889 слів. Том II-ий 566 ст. і 5227 слів. Видання Академії Наук. Київ, 1964 рік. Видано 2300 прим.

Разом, — Словник Т. Шевченка обіймає 10.116 слів.

● А. Г. Потоп'євський: Російсько-український словник зварювальної термінології. 8000 термінів, Київ, 1964 р., 144 ст. Видання Академії Наук. Видано 1200 прим.

Зміст з (135) числа за січень 1965-го року місячника Українського Богословського Товариства "Віра й Культура":

О. Любарський С.: Православна Наука Віри й Моралі в поетичних творах Блаженнішого Митрополита Іларіона.

† Іларіон: Усі полюбімо Господа Бога! Різдвяний привіт.

† Іларіон: Служити народові, — то служити Богові. У чому основа Християнства. Богословська студія.

Нагороди Духовенству Української Греко-Православної Церкви в Канаді за 1964 рік. Послання.

† Архиепископ Андрей: Римська унія не для українців. Експерименти Риму над українською душею.

Архимандрит Іов Скакальський: Палом-

ництво по Святих Місцях Сходу.

† Іларіон: Денник моєї душі. IX. Лукавий світ.

Прот. М. Овчаренко: Чи в світі існує дійсно тільки матерія і більше нічого?

О. Д-р Степан Сасс: "Бог і Світ". Рецензія.

Наукове й культурне життя.

Церковна Хроніка.

Наші Читачі про "Віру й Культуру" та її видання.

Усі допоможімо "Вірі й Культурі"!

Серед нових книжок.

Хроніка українського культурного життя (На окладинці).

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол., окреме число 40 центів. Адреса: "Faith and Culture", 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada.

(Закінчення зо ст. 2 обгортки)

І він твердо диктує: з першого ж робочого дня в січні поставити законом бойовий девіз — “Зроблене на Україні — зроблено відмінно, рентабельно!” Цей довіз набрав зараз цілком конкретних обрисів. У переддень Нового року тепер вирішили в творчій співдружності з ученими, інженерами й проєктувальниками досягти протягом трьох-чотирьох років рівня найкращих світових стандартів по найважливіших видах виготовлюваної ними продукції”.

Кожен рік — обіцянки!

● **Вечір пам'яті Олександра Олеся.** В п'ятницю 18 грудня 1964-го року в Мистецькому Товаришенні “Козуб” в Торонто відбувся вечір пам'яті поета Олександра Олеся, у двадцятиріччя його смерті. З доповіддю про поета Олександра Олеся виступив д-р Юрій Герич, професор Оттавського університету.

● **Створюється Державний музей Білорусії.** В Мінську у великому будинку, спорудженому за проєктом архітекторів Бенедиктова і Кантора, міститиметься Державний музей Білоруської РСР. Сто тисяч експонатів буде розташовано в тридцяти залах. В середньому площа кожного залу — сто двадцять квадратних метрів. Спеціальні приміщення відведено для зберігання фондів, кінозасу, періодичних виставок, реставраційних майстерень. В музеї будуть показані всі етапи історії Білорусії від найдавніших часів до наших днів.

● **Твори Л. Українки по-англійськи.** Англійська поетеса Віра Річ з Лондону, відома із своїх перекладів творів Т. Шевченка на англійську мову, виготовила переклад найцінніших творів Лесі Українки на англійську мову. Українське жіноцтво, зорганізоване в Комітеті Українок Канади, переводить збірку на видання книжки з цими перекладами.

● **“Золота зірка” — українським артистам.** Велику премію Парижа присудило журі Міжнародного фестивалю танцю Іраїді Лукашовій та Валерію Парсегову — артистам Київського театру опери та балету імені Т. Г. Шевченка за виконання па-де-де з балету “Есмеральда”. Найкращою труполою на фестивалі визнані артисти Київського театру, вони нагороджені премією “Золота зірка”.

● **Київський балет в Парижі.** 46 осіб із Київського театру опери й балету виїхали на виступи в Парижі, що відбувалися до 12-го грудня, на завершення світового фестивалю балетного мистецтва. Крім Парижу, Український балет виступав також у Ліоні, в Монте-Карло та в Італії, у місті Туріні. Гастрольну групу очолював Д. Федоряченко. На жаль, більшість балетів та сцен — російські або ж

закордонні: з усіх 10 вистав тільки три стосуються української хореографічної культури. Парижани побачили, між іншими творами, “Український класичний танець”, “Гуцулку” та “Молодіжний танець” (“Свобода”).

● **Україна.** У видавництві американського університету Ратгерса вийшла англійською мовою наукова праця молодого українського історика, члена департаменту політичних наук Деляварського університету в Вільмінгтоні, д-ра Ярослава Білинського п. н.: “Друга советська республіка: Україна після другої світової війни”. В цій праці д-р Білинський подає, оперту на наукових дослідях та документах, аналізу політичної й суспільної побудови України під комуністичним режимом в останніх двох десятиріччях та напрямні національної політики Москви супроти України й інших національних республік. Книжка має понад 550 сторінок. (“Новий Шлях”).

● **Малярська виставка.** 14-го грудня 1964 р. в Шикаго відкрилась виставка праць відомих мистців: Василя і Катерини Кричевських, що живуть тепер в Каліфорнії.

Виставку влаштувала секція жінок лікарів. Офіційне відкриття виставки відбулось 16-го грудня, при чисельній публіці. Відкриття довершила арт. мал. п. Міка Гарасовська-Дачишин, член Нью-Йоркського Відділу ОМУА (Об'єднання Мистців Укр. Америки). Малярка розповіла про творчий шлях Кричевських та вартість їх праць у доріжку укр. культури. “Після вдалих попередніх виставок Олени Кульчицької (заходом Окружної Ради), — покійних: Труша і Новаківського (заходом секції Дружин лікарів) — виставка мистців Кричевських, — повинна притягнути якнайширші круги глядачів і покупців!” — говорила мисткиня.

Виставка тривала до середи 24 грудня 1964 року у приміщенні “Тейлор Гавз” (“Свобода”).

● **В. Вакуленко.** Український національний театр у Пряшеві останніми роками поставив кілька п'єс українського драматурга В. Вакуленка — “Пісня серця”, “Коли розлучаються двоє”, “Зоряні ночі”. Преса дала хорошу оцінку цим виставам.

● **М. Бажан.** Указом Президії Верховної Ради СРСР письменника Бажана Миколу Платоновича за заслуги в розвитку української літератури і в зв'язку з шістдесятиріччям з дня народження нагороджено орденом Леніна.

● **І. Іжакевич.** В Києві на одному з будинків по вулиці Миколи Садовського, де багато років жив славновісний художник І. Іжакевич, на відзнаку сторіччя з дня народження митця відкрито меморіальну дошку.

Mr. M. Woron
1714 — 26 Ave., S.E.
Calgary, Alta.

Return Postage Guaranteed by
"FAITH AND CULTURE"
101 Cathedral Avenue
Winnipeg 4, Man., Canada